Om

Brødrene Wesley

og

Methodismen.

En kort historisk Fremstilling

af

A. Listov,
Sognepræst i Nestved.

Andet Oplag.

Kjøbenhavn.
Trykt paa Methodisternes Forlag,
hos C. J. Elvius, Pilestræde 23.
1861.

Om

Brødrene Wesley

og

Methodismen.

En kort historisk Fremstilling

af

A. Listov,

Sognepræst i Næstved.

Andet Oplag.

Kjøbenhavn.

Trykt paa Methodisternes Forlag,

hos E. J. Elvius, Pilestræde 23.

1861.

189

950201

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

1952 G

Forord.

Dette Skrift, hvis Forfatter er Præst i den evangelisk-lutherske Folkekirke i Danmark, blev til i Aaret 1855. Det blev ikke stræbet til Oplysning for Medlemmer af Methodisternes Samfund, men for Læserne af det danske Maanedsskrift, hvori det blev trykt. Det affattedes for Saadanne, der vel vidste, at Methodisternes Virksomhed i over et Aarhundrede har været nøje knyttet til de store religiøse Interesser, som bevægede Samfundet i England og de nordamerikanske Fristater, og som vel havde et Kjendskab til de særdeles Fortjenester, Methodisterne have erhvervet sig med Hensyn til Missionsvæsenet og Opvækkelsen af et religiøst Folkeliv, men dog maaskee ikke kjendte Nærmere til de Mænds Liv og Virken, som Methodistsamfundet skylder sin Tilblivelse og Organisation. Det affattedes tillige i den Overbeviisning, „at deres Historie, som staae i Spidsen for de store aandelige og sædelige Reformer blandt Menneskene, er ligesaa vigtig som de udmærkede Statsmænds og Erobreres, og formaaer maaskee at vække gavnligere Følelser, en værdigere Interesse og dybere Betragtninger.“

Denne Overbeviisning har Forfatteren ikke forandret, og han har derfor heller ikke haft nogen Grund til at negte sit Samtykke til at dette Skrift nu — uden nogensomhelst Foranledning fra hans Side, efter en udtrykkelig Anmodning til ham derom — besørges trykt paany, med nogle faa af Forfatteren selv foretagne Rettelser — af det samme Samfund, hvis Stifteres Liv og hvis tidligste Historie det fortæller. Og ligesom han selv tilskyndedes til at skrive Brødrene Wesleys Levnet, fordi han fandt sig opbygget ved hos disse Mænd at betragte de klare og kraftige Vidnesbyrd om den ved Kjærlighed virksomme Tro paa Christus (Gal. 5, 6.), der udgjør Aandens Enhed og Fredens Baand i alle christelige Samfund, saaledes ønsker han ogsaa, at Enhver, der læser dette Skrift, maa vorde tilskyndet til at tragte efter de bedste Naadegaver (1 Cor. 12, 31.), ihukommende Apostelens Ord: „Guds faste Grundvold staaer og haver dette Segl: Herren kjender Sine; og: hver den, som nævner Christi Navn, afstaae fra Uretfærdighed."

Forfatteren.

Brødrene Wesley stammede fra en Familie, der igjennem flere Slægtrækker var hæderlig bekjendt for Fromhed og Lærdom. Deres Bedstefader var bleven afsat fra sit Præstekald, fordi han afveg fra den herskende Kirkes Anskuelser; han vedblev at prædike og fængsledes fire Gange; denne haarde Medfart nedbrød hans Kræfter, og han døde i en Alder af 34 Aar. Hans yngste Søn, Samuel, banede sig, uden Understøttelse af sine Slægtninge, ved egen Anstrængelse Vej, fuldendte sine Studeringer i Oxford og modtog derefter Ordination. Allerede tidligt havde han skilt sig fra Dissenterne og sluttet sig til den herskende Kirke; nu opnaaede han en Ansættelse i London, og Hofpartiet, der havde bemærket hans Dygtighed, gjorde ham smigrende Tilbud, dersom han vilde understøtte Kong Jacob den Anden, som havde ladet udgaae sin anden Declaration til Begunstigelse for Catholikerne. Men istedetfor fra Prædikestolen at

bekjendtgjøre, som det var befalet, Kongens Erklæring, holdt han en Prædiken over den Text af Daniel (3, 18): „Det skal være Dig vitterligt, o Konge, at vi ikke ville ære Dine Guder og ej tilbede det Guldbillede, som Du haver ladet opreise“, og da Revolutionen 1688 var foregaaet, forsvarede han den i et Skrift, som han dedicerede til Dronning Maria. Til Belønning for den Tjeneste, han derved havde viist, ikke blot Staten, men ogsaa Kirken, fik han et Præstekald i Epworth i Lincolnshire. Allerede i London havde han ægtet Susanne Annesley, Datter af en afsat Gejstlig, og deres ældste Søn, Samuel, var født i Aaret 1691. Men af de 19 Børn, som de fik i deres lange og lykkelige Ægteskab, var det Johan og Carl, der især skulde gjøre Familien navnkundig; hiin fødtes i Epworth den 17de Juni 1703; denne i Aaret 1708.

Den Aand, af hvilken begge Forældrene var gjennemtrængt, maatte udøve en mærkelig Indflydelse paa Børnene fra deres tidligste Alder. Wesley røgtede sit Kalds besværlige Gjerning i Epworth med megen Iver og Fasthed. Hans Hustru var udrustet med store Aandsgaver, der satte hende istand til at understøtte hans Bestræbelser. Hun havde efter Datidens Skik

nydt en lærd Opdragelse, forstod Græsk og Latin og var grundigt bekjendt med de kirkelige Stridsspørgsmaal. Hendes Fromhed tilskyndede hende til at øve Sjæleforg, og det skete da og, at hun engang under Wesleys Fraværelse i længere Tid samlede foruden sine Børn flere af Menigheden hver Aften i sit Huus, for at forelæse dem en Prædiken og samtale med dem om religiøse Gjenstande. Wesley erfarede dette og misbilligede det i Breve til hende; men hun forsvarede sig paa en Maade, der ikke blot var skikket til at overbevise hendes Mand, men ogsaa vidnede om hendes fromme og faste Charakteer, og gjør hende Ære baade som Christen og som Hustru. „At min Færd har noget paafaldende, skrev hun i sit Svar, indrømmer jeg; men det har næsten alt, hvad der er alvorligt og paa nogensomhelst Maade kan være til Guds Ære eller til Sjælenes Frelse, naar vi træffe det udenfor Prædikestolen og i det daglige Liv. Thi man har jo i vor letsindige Tid saa utrætteligt stræbt efter at banlyse enhver Samtale angaaende Gud og de aandelige Ting fra Omgangslivet, som om Religionen kun turde yttre sig i det eensomme Kammer, og som om det var en Skam at bekjende sin Christendom". Hun sluttede med disse Yttringer: „Hvis Du

uagtet det, jeg har anført, alligevel vil have, at vore Sammenkomster skulle opløses, saa sig ikke, at Du beder mig derom, men send mig Din bestemte Befaling i saa klare og afgjørende Ord, at naar Du og jeg engang for Guds Domstol skulle gjøre Regnskab, den da kan frie mig fra Skyld og Straf for at have forsømt denne Leilighed til at gjøre Godt".

At Mistress Wesley, med saadanne Grundsætninger, samvittighedsfuldt antog sig alle Børnenes Opdragelse, er naturligt; men hun vaagede med særdeles Omhu over Johan og ansaae det, efter hendes eget Udsagn, for en særegen Pligt at sørge for hans Sjæls Frelse. Da han nemlig var henved 6 Aar gammel, udbrød der en Nat Ild i Præstegaarden saa pludseligt og voldsomt, at Alle i Huset maatte i største Skyndning flygte derfra. Den lille Johan blev under Forvirringen tilbage, i den yderste Fare for at indebrændes, og frelstes først faa Øieblikke inden Taget styrtede sammen. Denne Begivenhed efterlod et uudsletteligt Indtryk hos Moderen, og baade hun og Sønnen ihukom den med inderlig Tak til Gud for hans naadige Beskjærmelse. Med Føie kunde derfor de hellige Ord anvendes, som siden sattes under et af de tidligere Portraiter af Prædikeren Johan Wesley:

„Er denne ikke en Brand, som er rebdet af Ilden? (Sachar. 3, 2)".

Moderens kjærlige Omhu blev ikke uden Velsignelse. Johan lagde tidligt et saa alvorligt og fromt Sind for Dagen, at Faderen alt fandt ham værdig til i hans 8de Aar at tage Deel i det hellige Sacrament. Den ældre Broder Samuel, der var bleven opdraget i Westminsterskolen, havde allerede i 3 Aar opholdt sig ved Universitetet i Oxford, da Johan i Aaret 1714 blev indsat i Skolen i Charterhouse. Ved sin Flid og sit ordentlige Forhold vandt han sin Lærers Yndest, og uagtet han maatte udstaae adskilligt af de ældre Drenge, som tyranniserede de yngre, fik han dog Skolen saa kjær, at han senere aarligt, naar han rejste til London, aflagde et Besøg i den. Da han var indtraadt i sit 17de Aar, blev han sendt til Oxford. Han gjorde sig snart bemærket ikke blot ved sin Skarpsindighed og dialectiske Færdighed, sin grundige og smagfulde classiske Lærdom, men ogsaa ved sit livlige Væsen, fuldt af ungdommeligt Vid og Lune. Han fandt Fornøielse i at skrive Vers og gjorde det med Lethed; men denne Lyst tabte sig, alt som han kom dybere ind i det theologiske Studium. Der begyndte en alvorlig Eftertanke hos ham om

det Kald, hvortil han beredte sig, og han meddeelte sin Moder sine Tanker og Betænkeligheder ved at lade sig ordinere. Hun svarede ham derpaa iblandt andet: „Jeg haaber, at Din Sindsforandring er en Virkning af Guds hellige Aand, og i saa Fald kan Du prise Dig lykkelig, hvis en saadan Sindsstemning er Dig kjær; beslut Dig derfor i fuldt Alvor til at gjøre Religionen til Hovedsagen i Dit Liv; thi strængt taget er det det Eneste, der er fornødent, og alt andet er i Sammenligning med dette vort Livs Hovedformaal ubetydeligt. Jeg ønsker inderligt, at Du vil underkaste Dig selv en stræng Prøvelse, for at Du kan lære at erkjende, om Du har et grundet Haab om Salighed ved Jesum Christum, og er Du først kommet til den Erkjendelse, da vil Bevidstheden derom rigeligt holde Dig skadesløs for enhversomhelst møjsommelig Anstrængelse; i modsat Fald vil Du deri finde en fornuftigere Anledning til at udgyde Taarer end over et Sørgespil". Dette priselige Raad fulgte Wesley, og han forberedede sig med fornyet Iver til den gejstlige Stand.

To Bøger vare i den Tid hans væsenligste Vejledere: Thomas a Kempis om Christi Efterfølgelse og Biskop Taylors Regler for et helligt Liv og en hellig Død. Det første Skrift inde-

holdt meget, der maatte støde en toogtyveaarig Yngling tilbage, og han udtalte aabenhjertigt for sine Forældre, at den deri udtalte Anskuelse om Forsagelsen og Korset ikke tiltalte ham. „Jeg kan ikke tænke mig," skrev han til sin Fader, „at Gud skulde have sat os i denne Verden for bestandigt at være ulykkelige i den. Hvis det skulde være at tage sit Kors op, at forsage al Glæde og Lyst, hvorledes kunde da Skriftens Ord være sandt, at en Christens Vej er Fredens og Glædens Vej". Wesleys Fader tog Kempis, som han selv skattede højt, i Forsvar, idet han bemærkede, at Strænghed mod sig selv hørte nødvendigt til de christelige Dyder; men henviste iøvrigt Sønnen til Moderen, der, som han yttrede, havde Stunder til at skille Kornet fra Avnerne. Og hun skrev sin Mening saaledes: „Vil Du bedømme, om en Glæde er tilladelig eller ej, saa hold Dig til denne Regel: Alt hvad der svækker Din Fornuft, hvad der formindsker Din Samvittighedsfuldhed, Din Sands for det Guddommelige, Din Stræben efter det Højere og Guddommelige, kort Alt, hvad der forøger Dit dødelige Legemes Magt over Din udødelige Sjæl, det er Synd for Dig, om det end i og for sig er nok saa uskyldigt". Ved Læsningen af Taylors Skrift blev

Wesley fortroligere med Aſkeſens Aand i Thomas a Kempis; det indgav ham den Beſlutning at hellige hele ſit Liv, alle ſine Tanker og Ord til Gud; thi, ſiger han, „jeg indſaae nu soleklart, at der ingen Middelvej gives; enhver Deel af mit Liv — ikke blot en enkelt hiſt og her — maatte offres enten til Gud eller til mig ſelv, og det vilde da i Sandhed være — til Djævelen".

Brevvexlingen mellem ham og hans Moder fra den Tid bærer paa mange Maader Vidnesbyrd om, at Wesley ſtræbte at komme til Klarhed om de chriſtelige Hovedlærdomme igjennem en ſelvſtændig Prøvelſe, og at den kraftige Overbeviisning begyndte at danne ſig hos ham, ſom han ſiden blev tro igjennem ſit Livs mangfoldige Kampe. Taylor havde udtalt, at vi ikke kunne vide, om Gud har tilgivet os vore Synder, og at vi derfor hele Livet igjennem ſkulle være bedrøvede, fordi vi have ſyndet. Denne Paaſtand kunde Wesley ikke billige, og han yttrer: „Hvis vi aldrig kunne opnaae Visbed om, at vi befinde os i Naadeſtanden, da have vi viſtnok Aarſag til at henleve ethvert Øjeblik af vort Liv ikke i Glæde, men i Frygt og Bæven; men da vare vi tilforladelig ogſaa i dette Liv de elendigſte af alle Menneſker.

Men Gud frie os fra en saa frygtelig Forventning". Calvins Lære om Nogles Forudbestemmelse til Vantro og evig Fordømmelse, der i Wesleys senere Liv skulde foranledige Strid og Skilsmisse mellem ham og hans Ven Whitefield, beskjæftigede ogsaa hans Tanker, og han udtalte sig allerede da imod den med megen Varme.

Den inderlige Alvor, af hvilken Wesley var opfyldt, lagde sig for Dagen i hans ydre Liv. Han drog sig efterhaanden tilbage fra den Omgang ved Universitetet, der ikke kunde fremme hans Stræben, nød Nadveren hver Uge, bad flittigt og tragtede efter den indre Reenhed, som Taylor priste med saa indtrængende Kraft. I September 1725 blev han ordineret til Diakon og valgtes i det næste Aar til Medlem af Lincoln-Collegiet*). Hans strænge Levevis havde allerede da vakt Andres Spot; men det anfægtede ham ikke, og han styrkedes ved sin Faders Ord, at „det er en ynkelig Dyd, der ikke kan fordrage Spot". Paa Grund af hans anerkjendte Dygtighed blev Lektoratet i det græske Sprog ham overdraget, og i Aaret 1729 blev

*) I Oxford fandtes henved en Snees Stiftelser (Collegier) hvori de Studerende optoges.

han Lærer (Tutor) ved Universitetet og ledede de Studerendes Øvelser i Theologien. Strængere, end man var vant til, haandhævede Wesley i denne Stilling Disciplinen blandt de Studerende og stræbte at indgyde dem den samme moralske og religiøse Aand, hvoraf han selv var besjælet.

Hans yngre Broder Carl var kommen til Oxford 1725. Det første Aar gik tabt for ham i Adspredelser, derefter studerede han flittigt, men slog i længere Tid alle den ældre Broders Formaninger til et strængere Liv hen, indtil en Forandring indtraadte hos ham, som han selv senere helst tilskrev sin Moders inderlige Forbønner. Da Johan, som i Aarene 1727—28 havde været Vikar hos Faderen i Epworth, derefter tog stadigt Ophold i Oxford, fandt han et lille Samfund stiftet blandt de Studerende, hvori Carl var Sjælen. Medlemmerne af dette, 4 i Tallet, stræbte gjensidigt at fremme hverandres religiøse Udvikling, levede med klosterlig Strænghed, nøde regelmæssigt og hyppigt den hellige Nadvere og holdt sig den ved Universitetsstatuterne foreskrevne Studieplan nøje efterrettelige. Dette foranledigede, at de fik forskjellige Spottenavne; man kaldte dem Sacramenterne, den hellige Club, men ogsaa Methodisterne; og dette Navn, der iøv-

rigt tidligere var anvendt paa en religiøs Sekt i England, blev siden det gængse. Til dette Samfund sluttede Johan sig, og han blev snart dets Leder.

Een af de første Deeltagere, Morgan, hos hvem et varmt Hjerte for Andres Nød forbandt sig med en saadan asketisk Strænghed imod sig selv, at den foranledigede hans tidlige Død, indgav Samfundet den Tanke, at besøge Fangerne i Oxford og vække det religiøse Liv hos dem. Dette var noget saa nyt og usædvanligt, at det vakte Opsigt og Misbilligelse. Johan Wesley tog derfor sin Fader paa Raad desangaaende. Han billigede ganske Foretagendet, men raadede tillige til at indhente Biskoppens Approbation dertil. Den fik man; men Oppositionen vedblev. Den gamle Wesley skrev da til Sønnerne et Brev, fuldt af Fyrighed, hvori han vel opfordrede dem til: „ikke at være overmodige men frygte*), men tillige, ikke at lade Modet synke over Daarernes Latter, der sprager som Torne under Gryden"**). Han sluttede med den spøgende Bemærkning, at siden Johan havde den Ære at blive kaldt den fromme

---

*) Rom. 11, 20.
**) Prædik. 7, 6.

Clubs Fader, saa maatte han jo være dens Bedstefader, og vedblev: „Det kan kun være mig behageligt, om een af mine Sønner skulde komme saa vidt, at man endog beærede ham med Navnet „Hans Hellighed". Ogsaa den ældste Broder, Samuel, der havde forladt Oxford, og foruroliget ved Rygtet om, at Universitetets Foresatte tænkte paa at skride ind og ophæve Samfundet, vexlede Breve om Sagen med Johan, og skjøndt han ikke billigede Alt i Brødrenes Optræden, opmuntrede han dog til at fare fort. Methodisterne indrettede nu regelmæssige Syge-, Skole- og Fattigbesøg, øvede Velgjørenhed, saa vidt deres Kasse tillod det, og iagttoge de ældre Kirkebestemmelser om Faste hver Onsdag og Fredag. Johan isærdeleshed anstrængede sig saaledes baade paa Sjæl og Legeme, ved alt for hyppig Prædiken, Faste og en saadan Knaphed i sin hele Levemaade, at hans Helbred tilsidst blev svækket deraf. I Slutningen af Aaret 1733 fik han Blodstyrtning og troede sig Døden nær; men hans stærke Natur sejrede, og han kom sig.

I Aaret 1732 indtraadte i Samfundet en ung Mand, der siden skulde faae en saa betydelig Andeel i den velsignelsesrige Virksomhed, der knyttede sig til Methodismen. Det var Georg Whitefield.

Hans Fader, en Gjestgiver i Gloucester, efterlod ved sin Død, i Aaret 1716, 6 Sønner, hvoraf Georg, den yngste, kun var 2 Aar gammel. Moderen havde store Forventninger om den Glæde, hun skulde faae af dette Barn, for hvem gudelig Læsning alt, da han var 10 Aar gammel, havde en saadan Tiltrækning, at han kjøbte sig en Haandbog af Biskop Ken for den Pengepræmie, han i Skolen havde opnaaet for et Foredrag ved den aarlige Visitation. Hans naturlige Talegaver tildroge sig Opmærksomhed og bleve benyttede ogsaa paa en anden Maade, idet han optraadte i et Skuespil, som Skolens Lærer havde skrevet, og det endog i en qvindelig Rolle. I senere Tider kunde han ikke tænke paa det uden at blues. Som Mand dømte overhovedet Whitefield sin Barndom og dens Vanart saa strængt, at han fandt i den „det største Anlæg til en evig Fordømmelse". Da han i sit 15de Aar mistvivlede om at kunne komme til at studere, og hans Moder i sit andet, ulykkelige Ægteskab kunde have Brug for ham hjemme, forlod han Skolen, „tog Forklædet for" og gjorde en Opvarters simple Gjerning, imedens han i sin Fritid udarbejdede Prædikener og læste Thomas a Kempis. Da Moderen efter et Aars Tid overdrog Gjestgiveriet til een af

hendes gifte Sønner, forblev Georg hos ham som Medhjælper, men han følte sig tilsidst saa utilfreds i denne Stilling, at han opgav den. Kort efter besøgte en Servitor*) fra Oxford hans Moder, og i Samtalens Løb fortalte han hende, at han, efter Fradrag af alle sine Udgifter ved Collegiet i det sidste Fjerdingaar, endnu havde en Penny tilovers. „Det var noget for min Søn", udbrød Moderen, og idet hun vendte sig til ham, spurgte hun: „Vil Du gaae til Oxford, Georg". Ham var Intet kjærere; nogle af Moderens indflydelsesrige Venner gave Løfte om, naar Tiden kom, at skaffe Georg en Plads der; han begyndte da paany sin Skolegang, og anstrængede sig saaledes, at han i sit 18de Aar kunde begive sig til Oxford, hvor han ogsaa snart fik en Plads som Servitor. Hans Øvelse i at opvarte kom ham nu tilgode; men det Selskab, hvori han var, tiltalte ham aldeles ikke, og han kunde kun frie sig fra sine Medstuderende, der vilde drage ham ind i Sviir, ved at lukke sig inde paa sit Kammer. Han fik da Greb til at gaae sin egen Vej, og snart følte han sig hendragen til Me-

*) Saaledes kaldes de fattige Studenter, der for Betaling betjene de formuende.

thodisterne og ønskede at komme i Forbindelse med dem. Et Aar gik hen, uden at nogen Lejlighed tilbød sig; men da kom han til at gjøre Carl Wesleys Bekjendtskab, og kort efter optoges han i Methodisternes Samfund.

Johan Wesley befandt sig, som ovenfor er berørt, bestandig i den Tilstand af Spænding og indre Bekymring, der hos en Aand som hans betingede den dybere Udvikling og Fred. Han havde gjort Bekjendtskab med William Law, der levede i Nærheden af London, og ved hans Skrifter blev han, som han yttrer, „meer end nogensinde overbeviist om den umaadelige Højde, Brede og Dybde af Guds Lov".

Han følte atter Trang til for sin Moder at beskrive sin indre Tilstand og gjorde det i et Brev fra Aaret 1732, hvori hele hans Sjælekamp afspeiler sig. Han yttrer deri blandt andet: „Hvad skal jeg gjøre for at faae Deel i den Aand, der var i Christo Jesu? Dette Spørgsmaal forelægger jeg alle dem, der give tilkjende, at de ikke ere fremmede for denne Aand; og hvorfor skulde jeg da ikke endnu hellere spørge Dem saaledes? Skal jeg ganske opgive min Stræben efter Videnskab? For bigede jeg efter at udmærke mig i Sprog og Philosophi; den Tid er nu forbi; thi jeg kjender en bedre Vej,

og hvis jeg ikke kan komme fremad paa denne uden at slaae alt andet af mine Tanker, velan, saa være det saaledes; det varer jo kun en liden Stund, da ville vi være hinanden lige i Viden; maatte vi og kunne være det i Dyd. De siger at de har forsaget Verden. Og jeg, jeg har kastet mig dybere ind i Verdens Tummel. Dog, nu er det nok: jeg maa løsrive mine Tanker fra Verden og rette dem mod det Højere". Han finder i Ydmygheden Vejen til det Højere; men han betænker Livets Korthed og Omvendelsens Langsomhed og udbryder: „Man kan ikke frygte noksom; Døden kommer, før man har lært at leve".

Den gamle Wesley følte Døden nærme sig og ønskede at see hele sin Familie samlet, før han skulde skilles fra den. For at opfylde dette Ønske begav Johan og Carl sig til Epworth (1732). De gjorde Rejsen tilfods for at spare desmere til de Fattige, som de havde antaget sig. Deres Broder Samuel, som skulde tiltræde et Lærerembede i Devonshire, mødtes med dem. Faderen udtalte ved denne Sammenkomst sit Haab om, at Johan vilde fortsætte den Gjerning, hvori han var graanet, og blive hans Efterfølger i Epworth Kald, og Aaret efter skrev han ham til for at faae hans Samtykke.

Der var vel det, der kunde friste Johan Wesley til at forlade Oxford. Iveren hos flere Medlemmer af Methodistsamfundet var betydelig kjølnet; Nogle vare under Wesleys Fraværelse faldne fra, saa at af 25 kun 5 vare de vedtagne Regler troe, og Udsigterne for den fortsatte Virken saaledes kun ringe. Desuagtet havde Wesley den Overbeviisning, at han kunde virke mere i Oxford, hvor, som han udtrykte sig, Skolen for Propheterne var, end noget andet Sted i Landet, og han sendte derfor et afslaaende Svar til sin Fader. Og hvor meget det end maatte koste ham at bringe alle de Følelser til Taushed, som et nyt indtrængende Brev fra denne satte i Bevægelse og som et andet fra Samuel forstærkede, saa blev han dog urokkelig ved sit Afslag. End ikke den vægtigste Grund, som hans Broder anførte, at hans Ordinationsed forpligtede ham til at overtage Omsorgen for en Menighed, vilde han lade gjælde, efter at han havde forespurgt sig derom hos Biskoppen, af hvem han var bleven ordineret, og af ham faaet et benegtende Svar.

Wesleys Fader døde i Foraaret 1735; baade Johan og Carl stode ved hans Dødsleje. Deres Moder sagde med høj Sjælero, at hendes Bøn var hørt; thi Gud havde forundt

hendes Ægtefælle en blid Død og styrket hende til at bære sit Tab. Det samme religiøse Sindelag skulde kort efter give hende Styrke til at skilles fra sine Sønner med Glæde, da Gud kaldte dem til den større Gjerning, hvortil de vare udsete af ham.

Et Selskab af Menneskevenner, i hvis Spidse Parlamentsmedlemmet James Oglethorpe „med en heltemodig Aand og en barmhjertig Sjæl", virkede, havde i 1732 ved et Patent fra Georg II. faaet Tilladelse til i Amerika at aabne et Tilflugtssted for „Storbritaniens ulykkelige Børn og for Europas forfulgte Protestanter", i Landet ved Savannahflodens Bredder, hvilket fik Navnet Georgien. De første Colonister havde Oglethorpe selv ført derover i samme Aar. Forbund var blevet sluttet med de omboende Indianere, Byen Savannah var bleven anlagt, og Colonien havde, inden 3 Aar vare forløbne, faaet ny Tilvæxt i endeel mähriske Brødre. Oglethorpe sejlede i 1734 til England for at styrke Deeltagelsen hos Regjeringen og Folket for det begyndte Værk; tillige søgte han Mænd, der kunde prædike Evangeliet for Colonisterne og Indianerne; Methodisterne syntes ham at egne sig dertil, og Tilbudet blev da

først gjort Johan Wesley. I Begyndelsen viste han det tilbage; men snart blev Tanken om, at han ved at følge Kaldet kunde „frelse sin egen Sjæl og leve ganske til Guds Ære", mægtig over alle Betænkeligheder, og den sidste Tvivl svandt, da hans Moder, hvis Samtykke han begjærede, svarede: „Havde jeg tyve Sønner, vilde jeg være glad ved at vide, at hver og en af dem virkede i et saadant Kald". Det manglede ikke paa dem, der spottede over hans Beslutning, og En spurgte ham, om han var bleven en anden Don Quixote, hvortil han svarede: „Vistnok, ifald Biblen ej er Sandhed; men er den det, da er jeg ingen Afsindig".

Carl Wesley vilde ikke skilles fra sin Broder; han lod sig ordinere og ansætte, foreløbig som Secretair hos Oglethorpe; til dem sluttede sig endnu to ligesindede blandt Vennerne.

I Efteraaret 1735 indskibede de sig. Ombord med dem vare blandt 150 Udvandrere ogsaa 26 mähriske Brødre. Det stadige Samqvem med dem gjorde et dybt Indtryk paa Johan Wesley; han saae i disse Menneskers Forhold Evangeliets Frugter; han beundrede daglig deres stille Alvor, utrættelige Tjenstvillighed og Sagtmodighed. I sin Dagbog omtaler han en Begivenhed, der især lærte ham

at kjende den gudelige Fred i deres Sind. En Dag brød Søen ind over Skibet, just som Herrnhuterne vare midt i den Psalme, hvormed de begyndte deres Gudstjeneste. Masten knækkedes, og Vandet flød i Strømme ned i Skibsrummet. Der hørtes et Angstskrig overalt; kun Tydskerne fortsatte rolig deres Sang. Ingen af dem var bange for at døe. For at kunne underholde sig med dem begyndte Wesley under Overfarten at lære Tydsk; men derover forsømte han ikke noget af det, der forberedede ham til hans egentlige Gjerning. Han og hans Medarbejdere holdt Bøn, studerede, prædikede og catechiserede regelmæssigt ombord, og de hærdede sig ved ganske at afholde sig fra Viin og Kjød og at sove paa det bare Gulv.

Da de Rejsende i Februar 1736 vare komne til deres Bestemmelsessted, skiltes Brødrene Wesley ad. Carl gik til Fredericia, en Coloni paa St. Simonsøen; Johan blev i Savannah. Han tog Bolig hos de mähriske Brødre, og jo nærmere han blev bekjendt med dem, desto mere takkede han Gud, „der vel havde skilt ham fra 10 Venner i England, men saa aabnet ham en Dør til den hele herrnhutske Menighed". „Mig var det", siger han i sin Dagbog, efter at have bivaanet een af deres simple og højtidelige For-

samlinger, „som om jeg blev sat tilbage i een af hine Forsamlinger, hvor man ikke kjendte Former eller Pragt, men hvor Teltmageren Paulus og Fiskeren Petrus havde Forsædet — i Aand og Sandhed". Ikke mindre Indtryk gjorde det paa ham, da den herrnhutske Præst, Spangenberg, med hvem han raadførte sig, uden videre spurgte ham, om han kjendte Jesum Christum, om han vidste, at han havde forløst ham, og om han kjendte sig selv tilfulde. „Jeg svarede Ja", bemærker Wesley i sin Dagbog; „men jeg frygter nu for, at det var tomme Ord".

Og rigtignok fik Johan Wesley under sit toaarige Ophold i Amerika rig Leilighed til at kjende sig selv og at indsee, at han endnu ikke forstod ret at vinde Menneskene for den Herre, af hvem han selv var greben, og at „han, der skulde omvende Andre, selv endnu trængte til Omvendelse". Han var besjælet af den reneste Begejstring og den utrætteligste Iver; men han vilde fremme det christelige Liv hos Andre alene ad den samme asketiske Vej, ad hvilken han selv var gaaet. Han, den Stærke, vilde ikke bære over med de Svages Skrøbelighed og ikke give efter i det Mindre; han vilde haandhæve den kirkelige Disciplin med en Strænghed, der ikke passede til Forholdene i en nylig dannet Coloni

af høist blandede Elementer, og han foretog Forandringer i den bestaaende Kirkeorden, som kun ophidsede Gemytterne. Hans Broder havde heller ingen Fremgang, han svækkedes under Strabadser og følte sig tungsindig i sin Ensomhed; virkelige og formeentlige Krænkelser nedtrykkede ham endnu mere, og da Johan paa Efterretningen herom ilede til ham, fandt han ham paa Sygelejet. Han kom sig dog igjen; den hjertelige Forstaaelse mellem ham og Oglethorpe, der i nogen Tid var ophørt, blev atter tilveiebragt; men allerede i Juli 1736 vendte Carl med Depescher fra Gouverneuren tilbage til England, og saaledes ophørte hans Missionsvirksomhed i hine Egne. Johan Wesley blev, og vi kunne skjønne hans utrættelige Iver, naar vi af hans egen Beretning erfare, at han hver Søndag holdt Morgenandagt i Menigheden fra Klokken 5 til halv syv, derefter med Waldenserne holdt Bøn (paa Italiensk, som han havde lagt sig efter paa Overreisen) Kl. 9; atter Prædiken paa Engelsk fra 10½ til 12½, Catechisation med Børnene Kl. 2, og Kl. 3 Eftermiddagsgudstjeneste, efter hvis Tilendebringelse han samlede saa Mange, som hans Bolig kunde rumme til Læsning af Skriften, og derpaa endnu tog Deel Kl. 6 som Tilhører i Herrnhuternes

Gudstjeneste.' Han fik ogsaa gudelige Sammenkomster igang paa Hverdage, selv gjorde han Besøg i Menigheden fra Huus til Huus og samtalede med Børnene i den Skole, han havde faaet oprettet. Til de Fattige i Menigheden gav han saa rigelig Almisse, at han ofte Intet havde tilbage for sig selv.

Under sit Ophold i Savannah gjorde Wesley Bekjendtskab med den unge og særdeles dannede Miss Hopkey, en Slægtning af den første Øvrighedsperson der, Mr. Causton. Der vaagnede hos ham en Tilbøjelighed for hende, og hun syntes ham at gjengjælde den. Wesleys Medarbejder, Delamotte, der dømte anderledes, og heller ikke troede paa Oprigtigheden af den religiøse Alvor, Miss Hopkey lagde for Dagen, vakte Betænkeligheder hos ham, og han besluttede tilsidst at lade de Ældste i den herrnhutske Menighed afgjøre, om han skulde tilbyde hende Ægteskab eller ikke. Da disse fraraadede Giftermaalet, traf Wesley sig tilbage, dog ikke uden Smerte og Kamp, og Miss Hopkey ægtede snart en Anden. Nogen Tid efter Brylluppet blev han Absikkiligt vaer i hendes Adfærd, som han fandt dadbelværdigt, og gjorde hende opmærksom derpaa. Wesley fulgte som Sjælesørger den Regel, uden Undtagelse, at Enhver,

der havde forseet sig mod den kirkelige Tugt, skulde, naar han atter vilde nyde Nadveren, anmelde det Dagen forud, og da hun næste Gang forsømte dette og ikke vilde føie sig, negtede han at tage hende til Alters. Hendes Mand, Mr. Williamson, indgav strax en Klage over ham, og Causto, der indbragen i Sagen først havde viist Skaansomhed mod Wesley, tog nu ogsaa Parti mod ham. Onde og tillige falske Rygter udspredtes angaaende hans Bevæggrunde til saaledes offentlig at beskæmme Williamsons Kone. Brudstykker af hans tidligere Breve til hende kom i Omløb, og et Dokument blev opsat og undertegnet af Mrs. Williamson, hvori det hed, at Wesley havde gjort hende gjentagne Giftermaalstilbud, hvilke hun havde afslaaet. Det blev forelæst i Edsvorneretten, som var bleven sammenkaldt, og Causton opfordrede til at forvare sig mod det aandelige Tyranni og den Samvittighedstvang, der vilde gjøre sig gjældende. Anklagelisten mod Wesley omfattede 10 Punkter, hvoraf de 9 angik hans Forhold i kirkelige Anliggender i Almindelighed. For Retten protesterede han mod, at disse bleve afgjorte af en ukirkelig Domstol. Sit Forhold mod Mrs. Williamson ønskede han derimod undersøgt. Men Sagen gik i Langdrag, og efter et Fjerdingaars

Forløb var der endnu ikke Udsigt til, at den vilde blive paakjendt.

Wesley havde indseet, at Hovedøjemedet for hans Rejse til Amerika var uopnaaet; thi blandt Indianerne havde han ikke formaaet at udrette Noget. Dette i Forening med de ovennævnte Forviklinger vakte Længslen hos ham efter at vende tilbage til England. Han havde ikke forpligtet sig til at blive længer i Colonien, end han selv vilde, og hans Venner vare af den Mening, at han burde rejse. Han fastsatte da Dagen dertil; Øvrigheden gjorde i Begyndelsen Mine til, paa Grund af den svævende Proces, at ville lægge Hindringer i Vejen for Afrejsen; men han „rystede Støvet af sine Fødder", forlod Georgien aabenlyst og uhindret og ankom til London i Februar 1738.

Til at sætte os ind i de forskjellige Stemninger, som Wesley gjennemgik i dette Tidsrum af sit Liv, og skildre Gangen i hans egen indre Udvikling, giver den Dagbog, som han havde begyndt allerede i Oxford og fortsatte lige til sin Død, den bedste Anviisning. Den Dag, da han besluttede at opgive Forbindelsen med Miss Hopkey, nedskrev han disse Ord i samme: „Altid har Opfyldelsen af det Bud, som Gud gav Ezechiel angaaende hans Hustru, forekommet

mig meget vanskelig, men nu erkjender jeg dobbelt dets Vanskelighed; thi ogsaa til mig siger Herren: Du Menneskes Søn! See, jeg vil tage fra dig ved et Slag dine Øjnes Længsel; men du skal ikke anstille Klage og ikke græde og ikke lade dine Taarer komme frem" (Ez. 24, 16). Han gjør den Bøn til Gud: „Overlad mig ikke nogensinde til mit eget Hjertes Ønsker og lad mig ikke følge mine daarlige Drømme". Imedens hans Uvenner i Colonien bagvadskede ham, sad han, som han skriver et andet Sted, „rolig hjemme og ved godt Mod; thi han ihukom Ordet: Salig den Mand, som taalmodig lider Fristelse" (Jac. 1, 12). Under Overrejsen til England følte han sig en Tid mørk og tung i Sindet, og han fandt Grunden dertil i sin endnu svage Tro. „Thi", siger han: „Jeg gik til Amerika for at omvende Hedninger; men hvo omvender mig selv? Hvo befrier mig fra dette skakkels vantroe Hjerte? Jeg har en herlig Sommerreligion; jeg forstaaer at tale om Troen, men seer Døden mig ind i Ansigtet, da forstyrres min Fred, og jeg kan ikke sige med frisk Mod: At leve er mig Christus, og at døe en Vinding". Men da denne Stemning afløstes af en frejdigere, skrev han: „Mange, som troe, at Angst og Qval er en uundgaaelig Forberedelse

til et sandt christeligt Sind, ere maaskee af den Mening, at jeg burde heller være forbleven i hiin Tilstand, og at denne utidige Oplivelse ikke var en Velsignelse, men en Forbandelse. Men hvo er Du, Menneske, at Du vover at forsmaae den Almægtiges Velsignelse for en usfel Hypotheses Skyld? Har han ikke selv sagt, at ogsaa det er en Guds Gave, naar Mennesket har Kraft til at glæde sig ved sin Gjerning? Ja, Gud selv trykker sit Bifaldssegl paa vore svage Bestræbelser, idet han understøtter os ved at skjænke os Glæden i vort Hjerte". Dog intet skildrer klarere den aandelige Tilstand, hvori han endnu befandt sig, svævende og higende efter at finde den urokkelige Grund for sit christelige Haab, end den Selvbekjendelse, han aflagde lige efter at være landet i sit Fædreland. Han skuer hen over sit hele Liv; han føler, at han kan sige om sig selv: „Jeg er bevandret i Philosophi og Theologi; jeg kan tale med Færdighed om aandelige Ting; jeg har givet mit Gods til de Fattige; jeg har givet Afkald paa mine Venner, Ære, Beqvemmelighed og Fædreland; har i fremmede Lande givet mig til Priis for Farer, den brændende Solhede, Udmattelse ved Arbejde, Møje og Forfølgelser. Forskaffer alt dette mig nu Adgang til Gud? Er jeg

derved Herren velbehageligere? Ingenlunde. Hvis Guds Ord er sandt, og hvis vi skulle blive ved Loven og Vidnesbyrdet, saa ere alle disse Ting, omendskjøndt de, helligede ved Troen paa Jesum, ere rette og gode, dog ikke andet end Skum og Skarn; thi mine egne Gjerninger, Lidelser og Retfærdighed ere saa langt fra at kunne fyldestgjøre for mine Overtrædelser, der ere flere end mine Hovedhaar, at de selv trænge til Guds Naade for at kunne bestaae engang for hans retfærdige Dom. Hvad jeg trænger til er den sikkre og faste Tro, at mine Synder ere mig tilgivne for Jesu Christi Fortjenestes Skyld; denne Tro, som ingen kan have, uden at vide, at han har den, og som, naar han har den, gjør, at Syndens Legeme bliver til Intet, saa at han ikke fremdeles tjener Synden (Rom. 6, 6), tager Frygten fra ham og giver ham Fred med Gud, i Følelsen af, at Guds Kjærlighed er udøst i hans Hjerte ved den Hellig-Aand".

Det Lys, som var opgaaet for ham over det, der fattedes ham endnu, og hvorefter han sukkede, blev forstærket ved det Bekjendtskab, han faa Dage efter sin Ankomst til London gjorde med Peter Böhler, en Præst fra Brødremenigheden. Ledsaget af ham begav han sig til Oxford

for at besøge sin syge Broder Carl, og saavel paa Rejsen derhen som under sit Ophold der førte han mange Samtaler med denne Mand angaaende Retfærdiggjørelsen af Troen uden Gjerninger. „Ved Guds Naade", siger han om disse Samtaler, „lærte jeg af dem, at jeg endnu ikke havde den Tro, ved hvilken vi alene kunne blive salige". Denne Opdagelse ængstede ham saa heftigt, at han spurgte Böhler, om det ikke var hans Pligt ganske at opgive al Prædiken. Böhler svarede: „Forkynd Troen, indtil Du faaer den, og faaer Du den, saa vil Du prædike den, fordi Du har den". Wesley besluttede sig dertil under megen Bæven, og gav sig atter til at læse det nye Testament, for derefter at prøve hvad der var Lære fra Gud. Han selv traadte — idet han ihukom en from Mands tidligere Ord til ham: „at Bibelen ikke kjender noget til Eneboer-Religion" — sammen med nogle Andre og dannede et religiøst Samfund, for hvilket Reglerne (orders) bleve affattede efter Böhlers Raad og trykte i Aaret 1738. De holdt deres Sammenkomster i Fetter-Lane i Fællesskab med de mähriske Brødre i London, og Grundtrækkene i Samfundets Organisation havde ogsaa meget tilfælles med den herrnhutske Menigheds. Samfundet blev deelt i smaa Afdelinger med 5 til

10 Medlemmer i hver. Ethvert Medlem var forpligtet til at udtale sig om sit Hjertes Tilstand saa aabent og bestemt som muligt og bekjende sine Fristelser og Forfeelser. Enhver gjennemgik en Prøvetid, forinden han optoges som Medlem; gjentagen Ulydighed mod Reglerne bevirkede Udelukkelse. Hver Onsdag Aften var fælles Sammenkomst; hver 4de Løverdag var helliget til Bøn; og ottende Dagen derefter holdtes en „Kjærlighedsfest".

Wesley tilbragte endnu nogen Tid i Mismod og Sjæleqvide, indtil der foregik et bestemt og pludseligt Gjennembrud i ham. Han har nedskrevet i sin Dagbog, at han d. 24de Mai 1738 om Aftenen var i et Samfund, hvor man læste Luthers Fortale til Romerbrevet. Om Eftermiddagen havde han været i Paulskirken, og Chorsangen: Fra Dybet raaber jeg til Dig, o Gud, bøj Dine Øren til mig, og hør min Klage, havde gjennembævet hans Inderste. Da han nu hørte den Forandring blive skildret, som Guds Kraft, ved Troen paa Jesum, bevirker i et Menneske, følte han sit Hjerte opvarmet paa en vidunderlig Maade. „Jeg følte", siger han, „at jeg med Hensyn til min Sjæls Frelse ene og alene satte min Lid til Christum, og jeg havde den Visshed, at han havde taget alle mine

Synder fra mig og forløst mig fra Syndens og Dødens Lov". Fredens Lys kom over hans Hjerte, Tvivlens Mørke flyede. Ogsaa hans Broder Carl var ved sin Omgang med Bøhler bleven vakt til at fordybe sig og finde Hvile i den vigtige Artikel om Retfærdiggjørelsen af Troen, som han ved at læse i Luthers Skrift om Galaterbrevet forbausedes over, at den engelske Kirke var kommen saa langt bort fra.

Johan Wesley besluttede, kort Tid efter, at besøge den herrnhutske Menighed, som han i Aanden følte sig beslægtet med, i dens Hjemsted. Han begav sig da igjennem Holland først til Slottet Marienborn, i Nærheden af Frankfurt, hvor Grev Zinzendorf, der paa den Tid var forviist fra Sachsen, opholdt sig i en lille herrnhutsk Menighed. Det kom til et broderligt Møde mellem disse to Mænd. Den ene maatte snart erkjende den andens højst forskjellige Individualitet; de enedes heller ikke om alle Christendommens Troeslærdomme; men de følte sig dog begge gjennemtrængte af den samme Iver for et og samme Maal: at vække et virkeligt christeligt Liv blandt Menneskene og samle dem i et levende kirkeligt Samfund. 14 Dage opholdt Wesley sig blandt en Kirkes Medlemmer, „hvis Samtaler vare om Himlen, hvis Aand var Mildhed

og Kjærlighed, hvis Christendom var langt borte fra det afmægtige Skyggebillede, som sædvanligt kaldes med hiint Navn, skjøndt det hverken fører til Hjertets Reenhed eller til Livets Helliggjørelse efter Frelsens Forbillede — en Christendom, hvorom den hedenske Keiser Julian med bitter Spot kunde have sagt: „Seer I, hvorledes disse Christne elske hinanden". Derpaa rejste han til Herrnhut, hvor han daglig omgikkes de Ældste og den fra Georgien tilbagevendte Prædiker David. „Gjerne havde jeg", siger han, „tilbragt mit hele Liv her; men Herren kaldte mig til Arbejde i en anden Deel af sin Viingaard". Styrket i Forsættet at aflægge Vidnesbyrd om Guds Naades Evangelium vendte han i September tilbage, for det meste tilfods, ligesom han var rejst ud.

Hvorledes var den religiøse Tilstand i Englands Kirke paa hiin Tid? Vi kunne ikke her dvæle vidtløftigt hverken ved dens Lyssider eller ved dens langt stærkere Skyggesider; Klager over disse løde fra de ansete Mænd. Biskop Leighton skildrede Kirken i sin Tid som et skjønt Legeme uden Sjæl; Biskop Burnet klagede ikke blot derover, at Gejstligheden var lad i sin Gjerning, uden Strænghed i sit Levnet, lidet agtet i Samfundet, men ogsaa derover, at den

letfærdige, spottende, vantroe Tone, der herskede i Frankrig, var trængt ind i Landet og fandt Talsmænd blandt dets Forfattere. En Række Skribenter (Deisterne) stræbte med Alvor og Kraft at vise, at den naturlige Religion var den fuldkomne og ene fornødne, og at Christendommen derfor enten ikke var andet, eller hvis den vilde gjælde for andet, kun var Præstebedrag eller et Redskab for Kongemagten. Den større Masse af Folket var i Byerne nydelsessyg og iagttog kun Gudsdyrkelsens ydre Former, paa Landet derimod raa og fuldkommen uvidende. Der var saaledes en vid Mark for dem, der i Begejstringens Varme og Kraft følte sig kaldede til at bringe en Forandring tilveje.

Georg Whitefield var gaaet foran paa den Bane, som Brødrene Wesley nu stode færdige til at betræde. Han var, som ovenfor sagt, i en Alder af 18 Aar bleven optaget blandt Methodisterne. Han havde indseet Nødvendigheden af at blive et nyt Menneske; han stræbte at blive det igjennem det strængeste asketiske Liv. De fleste Dage i Ugen bestod hans Næring kun af groft Brød og tynd Thee. Han tilbragte hele Dage og Nætter, udstrakt paa Jorden, i stille og lydelig Bøn. Stundom havde han en Følelse i Sjælen, „som om den var indpræsset i det

snevreste Pandser"; og under Bønnen strømmede Angstens Sved frem. Syg paa Legeme og Sjæl kæmpede han i sex Uger, indtil „Gud tog Angstens Byrde fra ham, og han følte en Strøm af Glæde og Fred bryde frem i sit Indre". Efter Lægens Raad, der havde ydet ham Hjælp, reiste han nu til Gloucester, og der læste han udelukkende den hellige Skrift og fik daglig nyt Lys og Liv. Den Iver, han tillige viste for de Syge og Fangne, gjorde Biskop Benson opmærksom paa ham, og han erklærede ham i en Samtale, at han ansaae det for sin Pligt at ordinere ham, hvis han ønskede det, skjøndt han endnu kun var 21 Aar gammel. Efter Kamp med sig selv og stille Beredelse modtog han Ordinationen den 20de Juni 1736, og „hengav sig med Liv og Sjæl til Guds Helligdoms Tjeneste." Han betraadte første Gang Prædikestolen i sin Fødeby, og det Indtryk, han her frembragte, var saa mægtigt, at man beklagede sig for Biskoppen over, at 15 Personer vare ved hans Prædiken bragte til Affindighed. „Man maa ønske", svarede han, „at den Affindighed ikke er gaaet over til næste Søndag". Kort Tid efter blev han kaldet til London for at prædike i Towers Kirke under Præstens Fraværelse. Hans Ungdom bragte Menigheden til at studse,

hans skarpe Opfordringer til Bod vakte hos Endeel Uvillie, men Kirken blev snart overfyldt. „Han prædiker som en Løve“, yttrede en Almuesmand blandt hans Tilhørere. — Alle Talerens Naturgaver besad han: en stærk og velklingende Røst, en flydende Tunge, livlige og udtryksfulde Miner og Bevægelser, en værdig Holdning. Men hans Magt laae ikke heri, men i hans Fromhed, rene Begejstring og hans oprigtige Bekymring for Menneskenes Frelse. Hans Tilhørere grebes af hans gløbende Tale som af et Guds Ord til Omvendelse, naar han drog dem frem for Guds Domstol, aabenbarede dem deres Hjerters syndige Hemmeligheder, eller naar han med en Styrke i Indbildningskraften, hvorved Alt blev som nærværende, skildrede dem Frelserens Kjærlighed i hans Lidelse og Død. Han forstod at ramme den Enkelte midt i den talrigste Forsamling og at tale til ham som i Eenrum. Ofte standsede Taarer ham i Talen: „Hvor kan jeg lade være at græde“, udbrød han engang, „da I ikke ville græde over Eder selv“. Exempler af det virkelige Liv, som han hyppigt anførte, gave hans Foredrag Fattelighed for Alle og fængslede tillige saaledes Opmærksomheden, at det, som en Skibstømrer engang udtrykte sig, var umuligt under Whitefields Prædiken, saaledes som under Andres, at kunne i sine Tanker

bygge fort paa fine Skibe. Hans Overtalelsesgave var stor. Franklin fortæller et Exempel derpaa fra Whitefields senere Ophold i Amerika, som vi her ville anføre. Den rolige Philosoph var fast besluttet paa ikke at bidrage en Hvid til Opførelsen af et Vajsenhuus i Savannah, som Whitefield arbejdede for. Han bivaanede een af hans Prædikener og mærkede, at han deri vilde opfordre til Bidrag. Han besluttede da atter ikke at lade sig bevæge ved hans Tale; men dens henrivende Magt var saa stor, at Franklin ved dens Slutning gav ikke blot alle de Kobber- og Sølvpenge, han havde hos sig, men ogsaa 5 Guldstykker.

Whitefield havde forkyndt Ordet henved et Aarstid afvexlende i London, Oxford og i en Landsbymenighed, da Johan Wesley fra Georgien opfordrede ham til at blive hans Medhjælper derovre. Han samtykkede, tog Afsked med sine Slægtninge og sin bedrøvede Moder, prædikede i Bristol og London, under en saadan Tilstrømning af Mennesker, der før Daggry gik til Kirke, at Dørene maatte besættes med Vagt, og med et saadant Bifald, at over 1000 Pund som ind i frivillige Gaver til forældreløse Børn. Mange brast under hans Afskedstale i Graad, og i Bristol blev han ledsaget hjem af en talrig

Skare. Hans overordentlige Popularitet og hans aabenlyse Omgang med Dissenterne vakte Uvillie hos en Deel af Londons Gejstlige, og man ymtede om at ville forbyde ham Prædikestolen, da han i Slutningen af Aaret 1737 indskibede sig til Georgien. Det traf sig saaledes, at det Skib, som førte ham bort fra England, i kort Afstand fra Landet sejlede forbi det andet, hvorpaa Johan Wesley vendte tilbage fra Georgien, uden at de anede at være hinanden saa nær. I Savannah blev Whitefield modtagen venligt og vandt Beboernes Kjærlighed i det halve Aar, han opholdt sig der. Da han endnu ej var ordineret til Præst*), og Planen at oprette et Vajsenhuus i Georgien ikke kunde udføres, uden at der i England indsamledes Bidrag, rejste han tilbage og ankom efter en yderst besværlig Overfart til London i Slutningen af Aaret 1738, og saaledes vare nu Methodisternes Ledere igjen samlede.

Den Opposition, som hos den biskoppelige Kirkes Gejstlige havde begyndt at ytre sig inden Whitefields Afrejse til Georgien, voxede ved

*) I den engelske Kirke gives en dobbelt Ordination, til Diacon og til Presbyter (priest).

Brødrene Wesleys Optræden efter Johans Tilbagekomst fra Herrnhut. Deres Forkyndelse af Naaden og den indre Vished om samme, som Enhver skulde stræbe at opnaae gjennem en Bodskamp, foranledigede, at det efterhaanden blev dem negtet at betræde Hovedstadens Prædikestole, og de maatte tye til Privathuse. Biskoppen i London, Gibson, der var venligt stemt mod dem, gav dem det velmeente Raad at undgaae paafaldende Yttringer; men Johan bad i sin Dagbog Gud bevare ham for det, „som Verden kalder christelig Klogskab“. Whitefield var bleven ordineret, men tøvede i England for at samle de førnævnte Pengebidrag. „Hvorfor vil Du drage til Amerika“, havde nogle af hans Venner spurgt ham allerede dengang, da han fattede Beslutningen at blive Missionair: „Have vi ikke Overflødighed af Vilde herhjemme? har Du Lyst at omvende dem, da er der Kulsviere nok i Kingswood“. Denne Yttring var ikke gaaet Whitefield i Glemme, og han besluttede at tage til Kingswood. Dette var en Skovstrækning i Nærheden af Bristol, rig paa Kulminer, med en berygtet, raa og uvidende Befolkning, „der hverken frygtede Gud eller Mennesker“. Der fandtes ingen Kirke paa Stedet, og ligesaa lidt nogen religiøs Undervisning.

Den 17de Februar 1739, en Løverdag Eftermiddag, betraadte Whitefield Højen Rose Green og holdt derfra en Prædiken for dem, hvem dette nye og overraskende Syn havde samlet. Der var vel et Par Hundrede Mennesker tilstede. Dog Isen var brudt, og hvad der var begyndt efter Whitefields frie Valg, skulde snart blive en Følge af tvingende Omstændigheder. Thi da han var vendt tilbage til Bristol, blev han kaldet op til Kantsleren for Bispedømmet, og denne mindede ham om, at det uden Tilladelse (Licence) var ulovligt, at han prædikede. Whitefield meente, at Loven var gaaet af Brug, og at en ordineret Gejstlig ikke behøvede nogen Licents. Da Kantsleren benegtede dette, udbrød han: „Der gives ogsaa en Lov, hvorefter det er alle Præster forbudt at besøge Viinhuse og spille Kort, hvorfor holder man ikke over denne Lov?" „Dog" fortsatte han, „lovligt eller ulovligt, jeg maa blive ved som hidtil". „Og jeg", svarede Kantsleren, „maa, hvis De bliver ved, begynde med at suspendere Dem, og ende med at excommunicere Dem". Hermed skiltes de. Whitefield glædede sig ved Tanken om at komme til at lide, ikke ved sin egen Skyld, men for Sandheden. „Jeg venter", siger han i et Brev fra den Tid, „Lænker og Skam, men gaaer

min Skjæbne frejdig imøde". Hans Forventninger bleve dog ikke opfyldte; det tyranniske og intolerante Kirkeregimentes Tider vare omme. Jo oftere han prædikede i Kingswood, des talrigere bleve hans Tilhørere, og der var tilsidst samlet 15 til 20,000 Mennesker om ham. Den aabne Himmel og den frie Udsigt over Marker og Enge, den vidt hentonende Sang, den højtidelige Taushed hos de lyttende Tilhørere, hvoraf mange havde besteget Træer og Hækker, gjorde et mægtigt Indtryk paa Whitefields Sind; han begyndte at tale, som Aanden indskjød ham det, og erfarede, „at der i et troende Hjerte er et levende Kildevæld". Nogle ansete Mænd i Bristol bade ham at prædike paa en rummelig Grønning i Staden; det vakte vel i Begyndelsen Latter og Spot at see ham træde op paa et Bord; men Alvoren fik snart Overhaand.

Tiden nærmede sig imidlertid, da Whitefield skulde vende tilbage til Georgien, og han opfordrede derfor Johan Wesley til uden Tøven at komme til Bristol for at træde i hans Sted. Denne kunde ikke strax bestemme sig og tog sin Tilflugt til et Middel, han oftere anvendte i Tvivlsmaal, nemlig at slaae Biblen op, og lade de Ord, som Øiet først faldt paa, lede Afgjørelsen.

Da Udsagnene dennegang kun forøgede hans Uvisshed, bestemte han sig for en Lodtrækning, og Udfaldet af denne var, at han drog til Bristol. Whitefield tog nu Afsked og modtog allevegne fra Beviser paa, at hans Prædiken havde virket. Beboerne i Kingswood vare villige til for egne Midler at opføre et Skolehuus, og Whitefield lagde paa deres Anmodning selv Grundstenen dertil. Wesley, der, som han siger, „hidtil havde holdt saa strængt ved den vedtagne Sømmelighed og Orden, at han næsten betragtede det som en Synd at forkynde Frelsen udenfor en Kirke", besluttede sig til at holde en Prædiken fra en Høj udenfor Bristol, og da dette var skeet, glædede han sig over „at være et Redskab i Guds Haand til at bringe Ordet til Tusinder, der maaskee aldrig havde besøgt en Kirke". Han prædikede derefter daglig under aaben Himmel, i Omegnen af Byen. Hans Tales rystende Kraft, idet han vakte Syndernes Erkjendelse hos Tilhørerne, fremkaldte hos flere af disse en saadan pludselig og overvældende Sindsbevægelse, at denne ogsaa angreb Legemet, saa de udbrøde i Stønnen og Skrig og stundom faldt til Jorden under Convulsioner. Disse Tilfælde vakte en overordentlig Opsigt, og der blev fældet de forskjelligste Domme derom, baade gunstige og

ugunstige. Johan Wesley selv glædede sig over dem som Guds Aands Virkninger, og saae i dem Naadens Forbud og Gjenfødelsens Veer. Hans ældre Broder Samuel, der med en overvejende Forstandighed og Besindighed i Charakteren alt længe synes ikke at have kunnet finde sig tilrette i Brødrenes enthousiastiske Aandsflugt, og allerede ved deres første Omtale af det hos dem skete Gjennembrud af Naaden havde for Andre udtalt sin Bekymring over, at de skulde falde i Sværmeriets Vildfarelser, begyndte en Brevvexling med Johan om hine gaadefulde Tilstande, der imidlertid ikke rokkede dennes Overbeviisning om deres Væsen, men derimod, dog kun for en kort Tid, kjølede det inderlige Forhold imellem Brødrene. Johan Wesley tog oftere sin Tilflugt til Forbønnen, naar Sjæleangsten hos Nogle blev saa stærk, at de syntes at kjæmpe med Døden og Helvede, og han følte sig overbeviist om Forbønnens Kraft, naar de stode op og afgave Vidnesbyrd om, at de havde en indre Vished om Naaden. Det var især hos den qvindelige Deel af hans Tilhørere, at disse Bodskampe viste sig med en Heftighed, der stundom grændsede til Raseri, saa at Wesley selv yttrede: „Jeg har seet Epileptiske, som vare mindre græsselige at see paa end Disse". Carl

Wesley erkjendte, at dog ikke alle disse Tilstande vare Aandens overmægtige Virkninger, men at de stundom vare frivillige, stundom paatagne; en ung Pige i Bristol tilstod saaledes, at hun kun havde faaet Krampe for at henlede Wesleys Opmærksomhed paa sig. Han søgte derfor at dæmpe og tvinge disse Rørelser i Forsamlingerne, lod, som han selv fortæller, et Sted de Convulsiviske føre bort, og brød derved idetmindste den sympathetisk smittende Magt, som alle slige Convulsioner have. Imidlertid stode disse og lignende Phænomener ikke ene i Kirkens Historie; de havde tidligere viist sig blandt Puritanerne og Qvækerne i England, blandt Hugenotterne i Sevennerne; de yttrede sig i forskjellig Styrkegrad hos de forskjellige Individer, og det er derfor saare vanskeligt ganske at komme paa det Rene angaaende deres Væsen, ligesom de endnu, saa ofte de atter vise sig i Methodistsamfundet, navnlig i de store Seirforsamlinger (Camp-Meetings) i Nordamerika, snart prises som umiddelbare Virkninger af den Helligaand, i Lighed med Aandens Udgydelse over Apostlene paa Pintsefesten, snart fordømmes som fremkunstlede Overspændinger. Johan Wesley selv lagde, især i senere Tider, ingen afgjørende Vægt paa disse udvortes Kriser; men anerkjendte kun da deres Sandhed som Aabenbarelser

af Aanden, naar de efterfulgtes af en varig religiøs Sindsforandring og dennes i Livet kjendelige Frugter. At disse i mangfoldige Tilfælde virkelig kom tilsyne som den blivende Velsignelse ved Methodisternes Bodsprædiken, det maatte selv deres heftigste Modstandere indrømme.

Idet Methodistsamfundets Medlemstal, ved den stadige Opvækkelse gjennem Prædikerne, raskt forøgedes, føltes der i Bristol Trang til et særeget Forsamlingshuus, og Grundstenen dertil blev lagt i Maj 1739. Johan Wesley saae sig nødsaget til selv at overtage Ledningen af Bygningen og Betalingen af Arbejderne derved og kom saaledes i en betydelig Gjæld. Dog trøstede han sig dermed: „at Jorden og al dens Eiendom er Herrens", og blev frejdigt ved. I Fetter-Lane var der til den samme Tid opstaaet Tvistigheder, idet nogle af Methodisterne, ved at gaae tilbage til Skriften, meente deri at finde Medhold for den Paastand, at Lægfolk havde Ret til at prædike og administrere Sacramenterne. Carl Wesley udtalte sig med Iver derimod, og bad Johan komme fra Bristol, hvor han endnu var, til London for at understøtte sig. Hos ingen af dem var dengang nogen Anelse om, at de siden skulde tiltræde, hvad Carl da kaldte „forbærvelige Nyheder"; de holdt

sig dengang endnu strængt til den herskende Kirkes Anskuelser, og det var kun som Kirkens indviede Tjenere, at de ansaae sig berettigede til at prædike. Whitefield havde i London, forinden sin Afreise, gjort Begyndelsen med at prædike i det Frie, nemlig om Søndagen i Moorfields, dengang en Samlingsplads for Boxere, Markskrigere og den laveste Deel af Almueklassen. Han kaldte dette „at angribe Djævlen i en af hans faste Pladse". Dog lykkedes det ham ogsaa der at fremkalde Opmærksomhed og Andagt. I Kennington-Common, hvor han prædikede paa Hverdagene, saae man stundom henved hundrede Vogne, Mange tilhest og 30—40000 Mennesker tilfods; og han indsamlede store Bidrag til Vaisenhuset, paa een Aften alene 47 Pund, hvoraf de 10 i Halvpence. Skjøndt hans Prædikener vare i Aandens Kraft, fremkaldte de dog næsten aldrig de Optrin blandt Tilhørerne, som Wesleys, og da det en enkelt Gang skete, var han mere forbauset end glad derover. Carl Wesley havde nu ogsaa valgt en omreisende Prædikers Kald og virkede, snart i London, snart i Bristol; og Johan indtog Whitefields Plads i Moorfields og Kingswood, da denne i August 1739 afseilede til Amerika. Wesleys Moder følte sig i denne Tid dragen

hen til Methodisternes Samfund igjennem en indre Erfaring, og dette Skridt bedrøvede Samuel Wesley meget. Han udtalte sin Bekymring i et Brev til hende, hvori han tillige forudsagde, at det vilde komme til et Brud mellem Methodisterne og Kirken. „Jeg frygter ikke for", skrev han, „at Kirken vil excommunicere John og Carl, men derimod, at de ville excommunicere Kirken". Det var hans sidste Ord i Brødrenes Sag; thi han døde 3 Uger derefter.

Fuldførelsen af Forsamlingshuset i Bristol krævede betydelige Pengemidler, der ikke kunde tilvejebringes uden ved Alles forenede Bidrag. Det Forslag, at enhver Methodist ugentlig skulde bidrage en Penny dertil, blev derfor antaget; Samfundet i Bristol inddeeltes i Classer, og der udvalgtes for hver en Forstander til at opkræve Bidragene. Wesleys practiske Blik erkjendte den store Fordeel, han kunde drage af denne Indretning for det høiere aandelige Sammenhold, og fik nu ogsaa Samfundet i London inddeelt i Classer, under fromme og forstandige Forstandere, der skulde iagttage Medlemmernes Forhold og give dem Raad og Formaninger ved de ugentlige Besøg. Da det viste sig uoverkommeligt for Forstanderne at besøge Alle hver Uge, blev den Forandring snart foretagen, at hver Classes

Medlemmer samledes een Gang om Ugen med Forstanderen, og disse Sammenkomster, hvori Afdelingens fælles Anliggender bleve drøftede, endte med Sang og Bøn. Hvormeget dette bidrog til at styrke Samfundsaanden og den gjensidige Deeltagelse, er øjensynligt, og Wesley kunde aldrig nokfom prise Herren for denne Gjenopvækkelse af den oldchristelige Ordning af Menighedslivet.

Imedens Methodistsamfundet saaledes vandt Styrke indad ved disse Institutioner, begyndte det til samme Tid at hævde sin Selvstændighed udad og at fastholde sine ejendommelige Troeslærdomme med en saadan Strænghed, at den broderlige Samvirken med Herrnhutermenigheden blev afbrudt. Wesley havde i Begyndelsen følt sig saa mægtigt tiltrukken af det fromme Livs Yttringer i denne Menighed, at dens egentlige Troeslærdomme vare blevne mindre paaagtede af ham. Men der var dog i disse angivet en ejendommelig Retning i Christendommen, der, forfulgt yderligere, syntes Wesley forkastelig. Angaaende Freden og Glæden i den Hellig-Aand, som maatte være en Følge af Troen paa Christi Døds forsonende Kraft, angaaende den Mildhed og Kjærlighed, som maatte være Troens Frugter, var Wesley fuldkommen enig med

Herrnhuterne. Men i deres Menighed i London bleve tillige andre Lærdomme foredragne, navnlig af den daværende Forstander, ved Navn Molther, hvilke forekom Wesley af en farlig, mystisk Natur, og som han i længere Tid bestred i selve Forsamlingerne. Molther paastod, at Vejen til at naae den indre Vished om Naaden ene og alene skulde bestaae i, „at være stille i Aanden og vente paa Herren"; fremdeles, at der ikke gaves Grader i Troen, og at Mennesket, før han havde faaet en vis og fast Tro, ikke maatte benytte Naademidlerne, men skulde afholde sig fra Bøn, Faste, Bibelens Læsning og Deeltagelse i den offentlige Gudsdyrkelse, da alt det ikke var andet end at søge sin Frelse i udvortes Gjerninger. Wesley forsøgte gjentagne Gange at overbevise Menigheden om disse Sætningers Urigtighed; men forgjæves. Da forelæste han disse en Dag i Aaret 1740 endnu engang i Forsamlingen, og sagde: „Der er nu intet andet for mig at gjøre, end at overgive dem, der hylde slige Vildfarelser, til Herren", og forlod Huset med de Ord: „Enhver, der tænker som jeg, følge med". En mindre Deel af Menigheden fulgte, og nu begyndte Methodisterne at holde deres egne Forsamlinger i en Bygning nær ved Moorfields, som Wesley alt forud

havde lejet til dette Brug. Bruddet var skeet, og Wesley var altfor stærk en Charakteer til at en ny Forening skulde kunne komme istand, skjøndt flere af hans Venner blandt Herrnhuterne oprigtigt ønskede det, ja selv hans Broder, der, efter Johans Udsagn, var for en Tid „som den blinde Samson iblandt Philisterne". „Det undrer mig selv", sagde han, efter en Sammenkomst med Bøhler, der var kommen til England og vilde bilægge Striden, „at jeg har Kraft til at staae imod; thi det blotte Syn af disse Mænd bevæger mit Hjerte, og jeg længes efter at være med dem, og dog holder noget mig igjen tilbage fra dem". Iøvrigt var der ogsaa eet Punkt i Wesleys Opfattelse af Christendommen, som ingen af Herrnhuternes Ledere kunde forlige sig med, nemlig hans Lære om den Troendes Fuldkommenhed. Baade Spangenberg og Bøhler holdt fast derved, at „det gamle Menneske" bliver i os lige til Døden, skjøndt det nye, der er født i den Troende, er stærkere end hiint; og Bøhler yttrede: „Den gamle Natur i os er som en gammel Tand, man ikke kan faae ud med Roden. Brudt og afstumpet bliver den dog siddende, og af og til gjør den os ondt". Wesley derimod paastod, at den Troende før sin Død maatte kunne være ganske helliggjort, forløst fra

alle Synder. Grev Zinzendorf kom selv til England og havde en Sammenkomst med Wesley, hvori dette Punkt blev drøftet; men den førte ikke til Noget. I sine trykte Dagbøger udtalte Wesley sig nogle Aar efter meget bestemt angaaende de Punkter i Herrnhuternes Lære, som han ikke kunde forene med Guds Ord, men anerkjendte tillige villig Alt, hvad der hos dem indgjød ham Agtelse og Kjærlighed. Zinzendorf lod derpaa offentliggjøre den Erklæring, „at han ikke stod i nogen Forbindelse med Johan og Carl Wesley eller med deres Tilhængere", og saaledes var Forbindelsen fra begge Sider afbrudt. Efter dette fremdrog Wesley nu lige saa stærkt Manglerne ved Samfundet, som han tidligere havde beundret dets Fortrin, og idet han i sine Dagbøger lod indføre frafaldne Herrnhuteres Beskyldninger mod Samfundets Sædelighed, og efter disse skildrede sine Modstanderes Christendom i det Hele, glemte han Retfærdighedens og Billighedens Fordringer. Dog — Striden med Herrnhuterne taber sig i den langt større og heftigere Conflict, hvori Methodisterne geraadede med den herskende Kirke i England. Denne ville vi nu betragte; til den knytter sig Methodismens videre Udvikling.

Indtil Slutningen af Aaret 1740 vare Brødrene Wesley i deres Prædikevirksomhed endnu ikke gaaede synderlig udenfor den Kreds af Steder, som tidligere ere nævnte. Men i de paafølgende Aar foretoge de større Rejser i det nordlige og vestlige England og prædikede i Newcastle, i forskjellige Egne af Yorks-, Leicesters- og Staffordshire, i Wales og i Cornwall. Denne bestandige Skiften af Opholdssted og Samfundets Tilvæxt i de forskjellige Byer nødte dem til at see sig om efter flere Medhjælpere. Men blandt Kirkens Gejstlige viste meget faa sig beredvillige til at træde i Forbindelse med dem. Tvertimod betragtede man paa mange Steder med Mistænksomhed og Uvillie de Arbejdere, der ukaldede trængte sig ind i Menigheden. De Gejstlige skildrede dem, siger Wesley, „offentlig som Papister, Kjættere, Sammensvorne mod Kongen og Fædrelandet; de negtede oftere at tage saadanne tilalters, der havde sluttet sig til Methodisternes Samfund, og bragte Mange af dem ud af deres Erhverv, idet de overtalte deres Sognefolk til at give Methodister af den tjenende Classe Afsked. Følgen heraf var, at Flere af de Opvakte, trætte af Plageriet, atter vendte tilbage til deres tidligere Levevis". Men desforuden var der i

selve den methodistiske Prædikemaade, i dens Stræben efter at fremkalde øjeblikkelige og heftige Sindsbevægelser, Grund nok til at befrygte, at Opvækkelsen paa mange Steder skulde blive en forbigaaende Tilstand uden at fæste dybere Rod. Wesleys klare Blik saae snart dette. „Ved de frygtelige Exempler“, siger han, „som jeg traf paa i alle Dele af England, blev jeg mere og mere overbeviist om, at Djævlen selv kunde ikke ønske noget inderligere, end at Beboerne paa et Sted først bleve halvt opvakte og derpaa overladte til sig selv“. Han gjorde den bittre Erfaring, at naar han vendte tilbage til Steder, hvor han havde udstrøet Sæden, saa var „meget af den falden paa Vejen og opædt af Fuglene, eller forbrændt af Solen, eller qvalt af Tornene“. Medlemmer traadte ud, fordi de ej vilde lade sig ublee, eller fordi deres Venner overtalte dem dertil; Andre faldt fra, fordi der blev sagt saa meget Ondt om Samfundet, eller fordi de vare bange for at miste deres Fattighjælp; og Wesley indsaae Nødvendigheden af, at den hos Mange vakte Trang til Gjenfødelse blev styrket og ledet ved deres stadige Bistand, der selv vare gjenfødte. Men at lade Lægmænd overtage Sjælesorgen i dens hele Udstrækning, det stred endnu

bestandig mod Wesleys egne Grundsætninger, da han ingenlunde vilde modarbejde, men derimod understøtte den anglikanske Kirke og ikke vilde have Methodisterne betragtede som Dissenterne, der havde udskilt sig fra Kirken. Ligefra Begyndelsen havde han i højeste Grad viist baade Pietet og Bestindighed i sit Forhold til Kirken. Methodisternes Gudstjeneste afholdtes aldrig paa de samme Tider som den herskende Kirkes, og saavel Johan Wesley som hans Broder formanede indstændigen deres Tilhørere til at bivaane Gudstjenesten i Sognekirkerne og at gaae tilalters der. Men jo stærkere og tydeligere Modsætningen traadte frem mellem Methodistsamfundet med dets levende Erfaringschristendom og den anglikanske Kirke med dens døde Bogstavtro, desmindre bleve hine Formaninger tagne tilfølge. Saaledes bleve da Methodisternes Førere, skjøndt modstræbende, tvungne ind paa en anden Vej.

I Kingswood havde Johan Wesley 1741 ansat Cennick, og i London Maxfield, unge særdeles begavede Mænd, til at forelæse Skriften og holde Bøn med Menigheden. Maxfield begyndte under almindeligt Bifald at prædike, medens Johan Wesley var borte. Denne ilede til London for at forbyde ham det. Men hans

gamle Moder sagde: „Du veed, hvorledes jeg altid har tænkt, og kan derfor ikke nære Frygt for, at jeg strax skulde begunstige slige Ting; men see vel til, hvorledes Du bærer Dig ad mod hiin Mand; thi han er vist ligesaavel som Du kaldet af Gud til Prædiker. Prøv først, hvad Frugt hans Iver har baaret, og hør ham prædike". Wesley fulgte sin Moders Raad og vovede derefter ikke at forbyde Maxfield at blive ved at prædike. Fra denne Dag tilstedede han flere Lægmænd at tjene med ham i Evangeliet. Det var saadanne, der igjennem en indre, ofte lang og haard Fødselskamp havde tilegnet sig den christelige Tro, som de forkyndte; Mænd, for hvem det faldt af sig selv at vidne for Andre om det, de havde erfaret; i hvem en Overbeviisning levede med en saadan Varme og Fasthed, at de vare villige til ethvert Offer for at gjøre den gjældende. Johan Wesley udgav efterhaanden Levnetsbeskrivelser af disse hans Medarbejdere (Assistants), og Southey har optaget flere af de mærkeligste i sit Værk.

Een af de allerførste Lægprædikanter var John Nelson, af hvis tidligere Livsudvikling vi her ville give en kort Skildring. Han var en Murer fra Yorkshire, opdragen af en from Fader; han giftede sig tidligt og lykkeligt, havde

rigeligt Udkomme ved sit Arbejde; men skjøndt han hverken kjendte til udvortes Ulykker eller Sorger, var der dog en bestandig Uro i hans Indre, en Frygt for Dommen, der ofte bragte ham til at ønske, at han aldrig var bleven født. Han gik fra een Kirke til en anden i Haabet om at finde det, der kunde udfylde Tomheden i hans Indre; han hørte Dissenterne, holdt sig til Katholikerne; men han fandt ikke hos dem, hvad han søgte. Saaledes levede han hen, trøstende sig med gudelig Læsning og Bøn, dog uden Fred, indtil han hørte Johan Wesley prædike første Gang i Moorfields. „Det var en velsignet Morgen for hans Sjæl". Hvert Ord, han hørte, var som sagt til ham, da Wesley spurgte: „Hvo er Du, der nu erkjender og føler Din indre og ydre Vanhellighed? Dig søger jeg, Dig trænger jeg til for min Herre; kom, fat Mod, tro paa den Herre Christum, og Du, ogsaa Du er forsonet med Gud". Det Indtryk, som herved frembragtes hos ham, var afgjørende. Det mærkede hans Bekjendte, der nærede en, rigtignok ugrundet, Frygt for, at hans bestandige Grublen over Religionen skulde bringe baade ham og hans Familie i Armod, og derfor yttrede om, at det var godt, om Hjærnen kunde blive slaaet ud paa denne Wesley, at han

ikke skulde ødelægge den ene Familie efter den anden. Nelson lod sig ikke rokke af denne Tale; han vægrede sig ogsaa ved at arbejde en Søndag, skjøndt det var paa den kongelige Skatkammerbygning, og Arbejdet havde Hast, og da Opsynsmanden sagde: „Saa gjør Religionen Dig altsaa til en Oprører", svarede Nelson: „Nej, Herre, tvertimod til en bedre Undersaat; Kongens værste Fjender ere de, der begaae Helligbrøde, tilligemed Drankere og Svirebrødre; thi de nedbrage Guds Dom over Konge og Land". Man truede med at tage Arbejdet fra ham; han svarede, at han vilde hellere sulte, end vitterlig synde. Hans Bestemthed vandt Sejer, og Arbejdet blev ikke fortsat den Søndag. Attraaen efter at vække Andre var saa stor hos ham, at han gav een af sine Kammerater Penge, for at bevæge ham til at høre Wesley prædike. Selv fik han fort efter Lejlighed til at tale med Wesley, der ved Afskeden tog hans Haand, saae ham ind i Øjnene og bad ham give Agt, at han ikke udslukkede Aanden. Da han derpaa vendte hjem til sin Moder og Hustru i Birstall og begyndte at tale om, hvad der var foregaaet i hans Sjæl, ængstedes disse saa meget over hans Bekjendelse, at hans Moder udbrød: „Du er forrykt". Han svarede: „Og Gud skee Lov,

ogsaa forvandlet". Hvad der fyldte hans Inderste, maatte han udtale, han begyndte at virke paa sin Familie, og det lykkedes ham at vække den til Troen, derefter paa sine Naboer, og tilsidst begyndte han at prædike fra sin Huusdør for en større Forsamling. Han underrettede Wesley derom; denne kom og hørte ham, og „føjede sig i det, som var Herrens Bud", ved at tilstede ham at prædike.

Da Wesley begyndte sine Rejser i England fandtes der, som Southey bemærker, endnu ingen Chausseer, og ingen Postvogn gik længer end til York. Han rejste derfor tilhest. For at nytte ethvert Øjeblik læste han paa Hesten; men efterat være styrtet flere Gange med den, lagde han denne Vane af. Hans Rejser vare ofte meget besværlige og farefulde, saaledes de, han foretog gjennem de halvt udtørrede Sumpe i Lincolnshire og ad de tilsneede Huulveje i Northumberland. Under hans Ophold i Cornwall blev der sjelden viist ham det ringeste Gjæstevenskab af Beboerne, uagtet de gjerne hørte ham prædike; han var derfor glad ved at træffe mange vilde Brombær i det Land, „hvor han havde faa god en Appetit, og faa libet til at stille den med". I tre Uger sov han og hans Ledsager, Nelson, paa det blotte Gulv; og en Morgen

vendte han sig til denne og sagde spøgende: „Lad os være ved godt Mod, Broder; jeg har endnu een frisk Side, som Huden ikke er gaaet af". Dog overalt, hvor der dannede sig faste Menigheder, blev han modtagen med ærefrygtsfuld Hengivenhed og Taknemmelighed, og han havde da idelig under sit Samqvem med Mennesker af alle Stænder og Vilkaar Lejlighed til umiddelbart at erfare, hvilken Tillid hans oprigtige og kjærlige Væsen indgød, og hvilken Kraft der var i hans faste Tro til ogsaa at styrke Andre i Sorg og Nød.

Wesleys Dagbøger give fortløbende Efterretninger om hans Rejser og de mærkeligste Begivenheder, der forefaldt paa disse. Da han kom til Newcastle i Maj 1742, var han forbauset over at træffe saa mange Beskjænkede og saa mange, endog smaa Børn, der udstødte Eder. Han kunde ikke mindes at have oplevet noget lignende. En Søndag Morgen gik han derfor med sin Rejsefælle John Taylor til Sandgate, det fattigste Qvarteer i Byen, og begyndte at synge den 100de Psalme paa aaben Gade. Der kom 3—4 Personer ud af Husene for at see, hvad dette var. Han begyndte at prædike over Jes. 53. 5, og ved Slutningen af Prædikenen var der samlet et Antal af 12—1500

Mennesker, der stirrede paa ham med Forundring. Han sagde da til dem: „Hvis I ønske at vide, hvem jeg er, da er mit Navn John Wesley. Kl. 5 i Eftermiddag vil jeg, med Guds Hjælp, atter prædike her". Da han indfandt sig til den fastsatte Tid, fandt han en saa stor Mængde samlet, som han ej havde truffet hverken i Moorfields eller Kennington. Hans Prædiken gjorde Indtryk, og da han var rejst, kom Carl Wesley og ordnede Menigheden. Nogle Maaneder efter begyndte man at bygge et Forsamlingshuus og et Bajsenhuus, hvilke efter Overslaget skulde koste 700 Pund; disse bleve ogsaa efterhaanden tilvejebragte ved frivillige Bidrag.

I Epworth, som Wesley fort efter besøgte, blev det af Præsten, der i det Hele opførte sig med stor Raahed, negtet ham at tale i Kirken. Han lod da bekjendtgjøre, at han om Aftenen vilde prædike paa Kirkegaarden. „Jeg tog min Plads, siger han, paa min Faders Gravsteen og raabte højt: „Guds Rige bestaaer ej i Mad og Drikke, men i Retfærdighed, Fred og Glæde i den Helligaand". Det skete den 6te Juni. „Nogle Dage derefter", fortæller Wesley, „red jeg til en Naboby, for at gjøre Fredsdommeren, en vakker og forstandig Mand, min Opvartning.

Man havde nemlig fortalt mig i Epworth, at deres opbragte Naboer havdeført en heel Vogn af disse saakaldte nye Kjættere til Dommeren for at anklage dem og faae dem straffede. Da denne nu spurgte, hvad disse Folk havde gjort, taug Alle stille. Endelig sagde En: „Ih, de vilde være bedre end vi andre, og bede fra den tidlige Morgen til den sildige Aften". Derpaa spurgte Dommeren atter: „Men have de da ikke gjort andet"? En gammel Mand sagde: „Jo, med Deres Højvelbaarenheds Tilladelse, de have omvendt min Kone; før hun omgikkes med dem, havde hun en forskrækkelig Tunge i Halsen; men nu er hun saa stille som et Lam". „Fører dem tilbage", raabte Fredsdommeren, „fører dem tilbage, og lader dem omvende alle de andre Skjændegjæster blandt Qvinderne i Eders By".

Efter at have paa den samme Rejse besøgt Bristol, kaldtes Wesley tilbage til London, hvor hans Moder laa syg. „Fredagen den 30te Juli", fortæller han, „gik jeg til hende og fandt, at hun laa paa sit Yderste. Jeg satte mig ved hendes Seng; hun formaaede ej at tale mere; men hendes Blik var roligt og klart, og medens vi i Bønnen befalede hende til Gud, faae hun op mod Himlen. Hendes Sjæl forlod Legemet

uden heftig Kamp, uden Suk og Stønnen. Vi opfyldte hendes sidste Villie, idet vi sang Herren en Lovsang". Hendes Søn Carl, Methodisternes herlige Psalmedigter, forfattede en skjøn og sand Indskrift paa Vers til hendes Ligsteen i Bunhill=Fields.

Endnu var der ikke tilføjet Methodisternes Prædikere eller deres Tilhørere nogen Overlast; men der havde dog allerede yttret sig Lyst dertil baade hos Pøbelen i Bristol og London. Her havde Wesley seet sig nødsaget til at søge den Hjælp hos Øvrigheden, som i Slutningen af Aaret 1742 alt var bleven ham tilbudt, da man faa Uger efter begyndte at kaste med Stene efter ham og hans Tilhængere og at molestere Forsamlingshuset. Paa Landet udspredtes de taabeligste Rygter og Beskyldninger mod Brødrene Wesley. Snart kaldtes de Jesuiter, snart sagdes de at staae i Spaniens Sold, med hvem England var i Krig, eller at holde med Prætendenten Carl Edward. Det gik saa vidt, at Carl Wesley for Retten maatte fralægge sig den offentlige Beskyldning, at han skulde have tænkt paa Prætendenten, da han i en Forsamling bad, at Herren vilde skjænke Fremmede og Udlændinge paa Jorden det sande Hjem. Ved slige Ophidselser, hvori ikke faa Gejstlige toge Deel, kom det

endelig i Aaret 1743 til heftige Forfølgelser mod Methodisterne paa forskjellige Steder. Vi ville fortælle nogle af de Optrin, som forefaldt.

I Wednesbury, i Staffordshire, havde Johan Wesley prædiket uden Forstyrrelse; Kulsvierne i Nabolauget havde hørt ham med Glæde og 3—400 Personer sluttede sig sammen til en methodistisk Menighed. Præsten paa Stedet, der i Begyndelsen havde seet roligt til, følte sig tirret ved nogle faldne Yttringer, og begyndte nu i Forening med nogle Øvrighedspersoner at ophidse Befolkningen. Da denne derpaa gik over til Voldsgjerninger, undlod man at yde Methodisterne Beskyttelse. Vinduer bleve slaaede ind hos dem, deres Huse opbrudte, deres Bohave ødelagt, Mænd, Qvinder og Børn bleve mishandlede med Steenkast eller slæbte gjennem Søle. Wesley erfarede dette og rejste ufortøvet til Wednesbury. Han prædikede under aaben Himmel ved Middagstid uden Forstyrrelse. Men henad Aften blev det Huus, hvori han opholdt sig, omringet af Pøbelen. Alle skrege i Munden paa hverandre: Lader os faae Præsten ud; vi ville have Præsten. „Jeg bad", fortæller Wesley i sin Dagbog, „en af mine Venner at tage Anføreren for dem ved Haanden og føre ham ind til mig. Det skete. Efterat vi havde vexlet

nogle Ord med hinanden, blev Løven saa blid som et Lam. Jeg bad ham nu gaae ud og kalde ad een eller to af hans Kammerater. Han kom igjen, ledsaget af to af de mest Rasende, der dog efter faa Øjeblikke bleve ligesaa rolige som den første. Nu anmodede jeg dem om at gjøre Plads for mig, for at jeg selv kunde gaae ud blandt Mængden. Saasnart jeg var kommen midt ind i den, forlangte jeg en Stol, steg op paa den og spurgte: Hvad ville I mig? Nogle raabte: De skal gaae med os til Dommeren. Hjertelig gjerne, svarede jeg. Jeg talte derpaa nogle gudelige Ord, hvorefter Adskillige raabte: Manden er from og retskaffen, vi ville forsvare ham med vort Blod. Skulle vi, spurgte jeg, gaae til Dommeren endnu i Aften eller i Morgen tidlig? De fleste skrege: Endnu i Aften, strax. Jeg gav mig da til at gaae foran, og 2—300 Mennesker fulgte med, de øvrige gik hver til sit. Mørket faldt paa, førend vi under et heftigt Regnskyl havde tilbagelagt en Miils Vej. Da vi kom til Bentley-Hall, to Miil fra Wednesbury, løb to af Mændene forud for at melde Mr. Lane, at man bragte Wesley til Forhør. Hvad har jeg med Wesley at gjøre, svarede Dommeren, fører ham igjen tilbage. Imidlertid kom Hovedmassen, og man bankede

atter paa. En Tjener gav den Besked, at Mr. Lane var gaaet tilfengs. Men hans Søn traadte frem og spurgte, hvad de egentlig vilde. En tog tilorde: Disse Folk synge Psalmer den hele Dag og vække os dermed allerede Kl. 5 om Morgenen, hvad raader De os til at gjøre? At gaae hjem og forholde Eder rolige, var Svaret. Nu stode de raadvilde, til En fandt paa, at de skulde drage til Dommer Perfehouse i Walsall. Dette fandt Bifald, og vi begave os skyndsomst paa Vej. Kl. 7 ankom vi til Dommerens Huus; det hed, at han alt var i Seng. Vi stode atter med uforrettet Sag, og man fandt det nu raadeligst at gaae hjem. 50 Personer paatoge sig at ledsage mig; men inden vi havde tilbagelagt et Par hundrede Skridt, kom Pøbelen fra Walsall strømmende til og kastede sig over os. I kort Tid bleve Mange overmandede ved heftige Slag; de Øvrige løbe deres Vej og lode mig tilbage i Walsaller-Folkets Hænder. Ethvert Forsøg paa at tale var her forgjæves; Støjen rundt om lignede Havets Brusen. De slæbte mig afsted til Byen. Da vi gik ned ad Bjergskraaningen paa en slibrig Vej, forsøgte Adskillige at kaste mig til Jorden, men jeg stod fast paa mine Fødder. En lykkedes det at faae fat i min ene Vesteklap, som han rev af; den

anden, i hvis Lomme var en Banknote, blev kun revet halvt af. Et rasende Menneske, der gik bag efter mig, slog forskjellige Gange efter mig med en stor Egestok, men jeg veed ej, hvorledes det var, Slagene gik altid forbi. En Anden, der trængte sig igjennem Hoben og løftede sin Arm for at slaae mig, lod den pludselig synke, greb mig blot i Hovedet og sagde: Hvad han har for et blødt Haar. I Byen forsøgte jeg at frelse mig ind i et stort Huus, hvis Port stod aaben; men en Mand greb mig ved Haaret og stødte mig tilbage i Hoben. Den standsede ikke, før den havde ført mig gjennem Hovedgaden fra den ene Ende af Byen til den anden. Jeg, der ikke følte den ringeste Angst eller Træthed, talte uafbrudt til dem, der vare nærmest ved mig og kunde høre mig. Ved Byens Vesterende seer jeg en halvaaben Dør, jeg vil ind i Huset, men Ejeren, der var tilstede (det var mærkeligt nok en Øvrighedsperson), vilde aldeles ikke tillade mig det, af Frygt for, at Folket skulde ødelægge Huset. Ikke destomindre stillede jeg mig i Døren og spurgte Mængden: Ville I nu tillade mig at tale, og høre paa mig. Nej, Nej, raabte Mange; slaa Hjernen ud paa ham, ned med ham, slaa ham ihjel strax. Andre sagde: Vi ville først høre ham. Jeg spurgte dem

da: Hvad Ondt har jeg gjort? Hvem af Eder har jeg nogensinde fornærmet med Ord eller Gjerning? Jeg talte vel over et Qvarteer, til Stemmen pludselig svigtede mig. Folket begyndte atter at blive uroligt og at støje. Jeg samlede mine Kræfter og brød ud i en lydelig Bøn. Nu traadte Pøbelens Anfører (det var en af de drabeligste Slagsbrødre i Byen) hen til mig og sagde: Min Herre! Jeg vil lade mit Liv for Dem, følg mig, og der skal Ingen understaae sig at krumme et Haar paa Deres Hoved. To til tre af hans Kammerater sagde det samme og sloge en Krebs om mig. Da Øvrighedspersonen saae dette, begyndte han ogsaa at raabe til Mængden: Skammer Eder dog, og lader Manden gaae. En brav Slagter stødte nogle af de uregjerligste tilside; Folket veg, og hine førte mig midt igjennem Hoben. Lidt før Kl. 10 kom jeg lykkelig tilbage til Wednesbury". Wesley tilføjer, at da han næste Morgen red gjennem Byen ad Nottingham til, viste Alle, der mødte ham, en saadan Venlighed, at den foregaaende Dags Begivenheder forekom ham som en Drøm.

I Sheffield fløj Stenene ind til Carl Wesley, medens han stod og prædikede i Forsamlingshuset, og den følgende Dag blev det ganske demoleret af Pøbelen. I Barley-Hall bleve

han og hans Medhjælper Taylor overfaldne af en Sværm, der kastede raadne Æg, Stene og Skarn efter dem, saarede Taylor og gjorde Carls Hest saa sky, at den styrtede med ham ned ad en Brink, uden at han dog tog Skade. I Devizes førte Forfølgerne en Sprøite med sig, og oversvømmede dermed Værelset, hvori Carl prædikede. Paa nogle Steder dukkede man Prædikanterne ned under Vandet, til de vare Døden nær, paa andre overmalede man dem aldeles; nogle Fruentimre blandt deres Tilhørere bleve umenneskeligt mishandlede. Alle disse Forfølgelser mødte Methodisterne med stor Uforfærdethed og en Sagtmodighed, der maatte fremtvinge Modstandernes Agtelse, saasnart Øieblikkets Raseri var gaaet over.

Hvor skjændige de Midler vare, som man stundom betjente sig af, for at undertrykke, hvor man ikke kunde gjendrive, beviser John Nelsons Skjæbne. Præsten i Birstal gik ind paa det Forslag, nogle Kroværter, hvis Søgning blev ringere i Forhold til Nelsons Fremgang, gjorde ham, nemlig at lade Nelson presse til Krigstjeneste. Det skete, han blev ført til York og fremstillet for Officererne. Istedetfor at gjøre Indsigelse mod den ham tilføjede Uret, begyndte han kraftigt at irettesætte disse for de Eder,

de udstødte. Han afslog at tage mod Haandpenge, og da man bragte ham Uniformen, sagde han: Jeg haver Krig og kjæmper kun under Fredens Fyrste, hvis Vaaben ej ere jordiske. Dog, skal jeg bare Vaaben, saa vil jeg bære dem som et Kors og bruge dem uden at krænke min Samvittighed. Han benyttede enhver Lejlighed, der tilbød sig, til at formane og belære sine Vaabenfæller og uddeelte Wesleys Smaaskrifter blandt dem. Fændriken ved Compagniet lod ham kalde og svor, han vilde ikke taale denne Prædiken. Saa maa De heller ikke taale denne Banden og Sværgen, svarede Nelson. Hans dristige Svar*) bragte ham vel i 28

*) Som Exempler paa hans Gave til at give træffende Svar ville vi endnu anføre Følgende: Da han engang stod paa Post, kom et lystigt Fruentimmer hen til ham og sagde: Nu Nelson, hvor er Din Gud? Han svarede: Slaa det 7de Capitel i Micha op og læs det 8de og 10de Vers. (Der staaer skrevet: „Glæd Dig ikke over mig, min Modstanderinde! Naar jeg er falden, skal jeg staae op igjen, naar jeg sidder i Mørket, skal Herren være mit Lys. Og min Modstanderinde skal see det, og Skam skal skjule hende, som siger til mig: hvor er Herren Din Gud".) — En Raadsherre i Nottingham sagde til ham: Jeg kan ikke begribe, hvorfor I ikke bliver hjemme, I maa dog

Timers Arrest; men derefter lod Majoren ham løs og tillod ham at prædike, idet han ligefrem ønskede, at alle Folk maatte være som han. Ved Wesleys og Grevinde Huntingdons forenede Bestræbelser blev Nelson kort efter frigiven af Tjenesten og vendte tilbage til sit Kald i Methodistsamfundet. Med Nelson var tillige Thomas Beard, en anden Lægprædikant, bleven presset og haardt behandlet. Han faldt paa Hospitalet i Newcastle i en hidsig Feber og døde efter svære Lidelser. Ogsaa Maxfield blev greben og tilbødes en Marinecapitain til Skibstjeneste, men denne erklærede ingen Bevilling at have til at benytte slige Folk.

Det vilde føre for vidt at beskrive alle de Forfølgelser, som Brødrene Wesley, efter at deres Navn ret var kommet i Folkemunde, maatte udstaae til forskjellige Tider og paa de forskjelligste Steder af den raae og tøjlesløse Pøbel, som Carl etsteds sammenligner med de vilde Dyr i Ephesus (1 Cor. 15, 32). Vi ville

nu være overbeviist om, at Pøbelen ikke vil tillade Eder at prædike i Fred i denne By. Nelson svarede øjeblikkelig: Jeg beder om Forladelse, jeg vidste ikke før nu, at denne By bliver regjeret af Pøbelen; thi de fleste Byer blive regjerede af Øvrigheden.

heller anføre den Tiltale, som Wesley paa Grund af Forfølgelserne engang henvendte til alle Fromme og Forstandige. „Spørger Eders eget Hjerte", siger han, idet han taler om sin Prædiken under aaben Himmel, „hvo er der blandt Eder, der vilde være villig til for denne Priis at frelse en eneste Sjæl fra Døden? Vilde ikke Mange heller lade tusinde Sjæle gaae tilgrunde end bevare dem paa slig Viis? Og selv om I vilde, kunne I om Vinteren udholde Storm og Regnskyl, om Sommeren Solens brændende Straaler paa det ubedækkede Hoved? Kunne I staae i fri Luft uden Ly og Læ, naar Herren strøer sin Snee omkring som Uld og sin Rimfrost som Aske*). Og dog er dette det mindste, hvad Trykket og Besværligheden angaaer. Modsigelse af Syndere, den fornemme og simple Pøbels Haan, Foragt, Bebrejdelser, ja raa Vold, der truer Lemmer og Liv. — Dette er, hvad vi have at vente. Brødre, misunde I os denne Ære? Siger selv, hvad kunde bevæge Eder til at dele vort Kald? eller hvad kunde bringe Nogensomhelst, der var ved sin Forstand, til at blive dette Kald tro endog kun et eneste Aar? Intet andet end den Overbeviisning, at det er Guds Villie,

*) Ps. 147, 16.

han saaledes fuldbringer. Denne Overbeviisning er det, som driver os til Værket; bare vi dets Byrde af nogensomhelst anden Grund, saa kunde der ikke gives noget bedre Beviis for vor Afsindighed. Udaf denne Overbeviisning gjøre vi for fremmede Sjæles Frelse, hvad I ej ville, ej kunne, ej vove at gjøre. Og vi forlange heller ikke, at I skulle gjøre det; men Eet kunne vi forlange: Forøger ikke de Vanskeligheder, der i og for sig ere saa mangfoldige, at vi uden Guds mægtige Kraft maatte bukke under for dem. Saalænge som I ikke have noget Bedre at sætte i Stedet, da yder ikke Eders Bistand til at træde en lille Skare Mænd ned, der i dette Øjeblik staaer midt imellem titusinde stakkels Syndere og deres Undergang".

Disse mandige og maadeholdne Ord vare ikke ganske spildte. Øvrigheden skred hyppigere ind og gjorde Lovens Strænghed gjældende imod Enhver, der ikke vilde agte dens Forskrifter, og ved denne „Barmhjertighed bleve", efter Wesleys Ord, „de Ufkyldige forskaanede for et svært Tryk, og de Skyldige for megen Forsyndelse".

Imedens Brødrene Wesley saaledes havde Bekymringer nok for Menighederne og megen udvortes Kamp at bestaae, skulde der til samme Tid ramme dem den inderlige Sorg, at deres

trofaste Medarbejder Whitefield for flere Aar skilte sin Sag fra deres. Vi have hørt, at Whitefield i Aaret 1739 var dragen til Amerika. Han landede i Philadelphia og fortsatte Rejsen til Savannah, gjennem Maryland, Virginien, Nord- og Syd-Carolina, idet han allevegne forkyndte Ordet og vakte Mange. Efter Ankomsten til Savannah begyndte han strax paa Bygningen af Bajsenhuset (kaldet Bethesda), hvilket efter Planen skulde optage 40 Børn og 100 Voxne, Syge og Fattige. Det følgende Aar foretog han atter vidtløftige Rejser for at prædike og indsamle Bidrag til Stiftelsen og besøgte blandt andre Byer Boston, hvor man viste ham megen Agtelse. Under sit Ophold i Amerika fik han et Brev fra Wesley, der især omhandlede et Hovedpunkt i Troeslæren, som de alt før havde drøftet med hinanden. Whitefield var nemlig stræng Calvinist, han lærte Nogles Forudbestemmelse til evig Fordømmelse. Wesley, der var Arminianer, vilde nu søge at rokke denne Overbeviisning. Whitefield bad ham for Guds Skyld at afstaae derfra. „Du tænker anderledes", yttrede han i sit Svar til Wesley; „hvorfor skulle vi stride, da der dog ingen Sandsynlighed er for, at vi kunne overbevise hinanden. Vilde Striden ikke tilsidst kunne udslukke

vor Broderkjærlighed og tage den hjertelige Samdrægtighed bort af vore Sjæle, som Gud ville bevare os for hele Livet. Hvorledes vilde ikke Herrens Fjender juble ved at see os i Splid. Og hvorledes vilde ikke ogsaa Guds Sag lide ved vor unyttige Strid om enkelte Læresætninger! Jeg læste for kort siden Luthers Levnet, og mig synes, at hans hyppige Strid med Zwingli og Andre i den sidste Tid af hans Liv gjør ham kun liden Ære. Lad dette være en Advarsel for os". Men hvor meget disse Ord end vare talte ud af hans oprigtige Hjerte, saa viste dog andre Yttringer, at han tænkte sig Muligheden af en Adskillelse. Thi i et andet Brev yttrede han: „Jeg vilde hellere døe end leve i Strid med Dig, og dog, hvorledes kunne vi gaae med hinanden, naar vore Veje ere forskjellige? Er det muligt, saa tal aldrig offentlig om Prædestinationen; hvad ogsaa min personlige Mening er, Ingen skal kunne sige, at jeg nogensinde foredrog denne Lære offentlig". Han berørte ogsaa Wesleys Lære om Fuldkommenheden og sagde: „Det smerter mig at see af Dine Breve, at Du anseer det for muligt at opnaae en syndfri*) Fuldkommenhed i dette Liv. Jeg veed

*) Med Hensyn til dette Udtryk har Wesley i et senere Skrift yttret, „at han aldrig bruger det, for at han ikke skulde synes at modsige sig selv".

intet bedre at gjendrive denne Mening med, end det Svar, som en gammel ærværdig Gejstlig herovre gav en Qvæker: Viis mig et Menneske, der virkelig har bragt det saavidt, og jeg vil betale Rejseomkostningerne for ham, hvorfra han end kommer".

Drøftelsen af Calvins Lære i Methodistforsamlingerne i London og navnlig en af Wesley offentliggjort Stridsprædiken førte endelig Whitefield dertil, at han, skjønt med en Ulyst som „Jonas', da han skulde drage til Ninive", skrev et vidtløftigt, misbilligende Brev til Wesley. Dette lode Whitefields Venner i London trykke, uden hans Tilladelse. Efterat have paaviist det overilede i dets Trykning, sønderrev Wesley det i een af Forsamlingerne med de Ord: „Hvis Whitefield var her tilstede, vilde han vist gjøre det samme". Cennick, som Wesley selv havde ansat i Kingswood, var en ivrig Calvinist, og han skrev nu til Whitefield og bad ham haste til England for at standse „Pesten", der greb om sig med Brødrene Wesleys Prædiken. En Afskrift af dette Brev kom Johan Wesley tilhænde, og dets Indhold og Udtryk krænkede ham dybt, „forbi den, der havde skrevet det, var hans Ven, som endnu hvilede ved hans Bryst". Efter flere frugtesløse Forsøg paa at afgjøre

Striden i Mindelighed gik Johan til det Yderste og erklærede, at Cennick og hans Meningsfæller ikke længer kunde være Medlemmer af Samfundet, og disse dannede da en egen Menighed i Kingswood. Whitefield var dengang underveis til England og skrev, ved Efterretningen om det, der var foregaaet, et Brev til Carl Wesley, hvori han bebrejdede ham og hans Broder, „at de havde kastet Stridsæblet ud", tillige kjærligt og inderligt forsikkrede, „at han vilde hellere svømme hele sit Liv paa Vandet, end komme til England for at staae dem imod", men endelig ogsaa udtalte, at han nu ikke længer kunde prædike Jesu Evangelium uden at omhandle Naadevalget. Da han ankom til London, (det var i Marts 1741) mødtes han med Carl, og „det vilde have bevæget ethvert Hjerte", siger han, „at høre os bede under Taarer, at et Brud, hvis det var muligt, maatte blive afværget". Han prædikede ogsaa een Gang i Foundery*); men derved blev det. Den saa aabent udtalte Meningsforskjel mellem Førerne havde virket saaledes i Menigheden, at de, som holdt med

---

*) Saaledes kaldtes Methodisternes før omtalte Forsamlingshuus ved Moorfields, fordi det tidligere havde været benyttet til Kanonstøberi.

Wesley, ikke vilde høre Whitefield, saa at denne kun havde meget faa Tilhørere. Dette tyngede i mere end een Henseende paa hans Sind; han skyldte over 1000 Pund bort for Anlæget af Bethesda, og Stiftelsen krævede for at bestaae rigelige Bidrag, som han ved sine veltalende Prædikener hidtil havde tilkjæmpet sig. Imidlertid holdt Tilliden til Gud ham opret, og det lykkedes ham ved nogle Venners Gaver at faae kjøbt en Grund nær ved Methodisternes Forsamlingshuus, paa hvilken der opførtes en let Bygning, som han kaldte Tabernaklet. Her prædikede han nu, dog kun en kort Tid. Thi allerede i Juli 1741 aabnede Gud ham Vejen til Skotland, og i næsten hele tre Aar havde han, der ønskede „at have flere Tunger, flere Legemer og flere Sjæle for den Herre Jesus", den Glæde at kunne i hiint Land fremme den Methodisme, som ene var ham magtpaaliggende, nemlig „den hellige Anviisning (Methode) til at afdøe fra os selv og leve for Gud".

I de førnævnte Regler for Methodistsamfundet, som 1738 bleve trykte, vare vel Grundtrækkene i dets indre Organisation antydede; men den 1ste Maj 1743 skreve Johan og Carl Wesley i Forening de Love og Forskrifter for

Menighederne, der endnu den Dag idag ere gjældende for samme. De udtalte, at det „forenede Samfund" var en Forening af Mennesker, der ved Gudfrygtigheds Øvelse tillige søgte dens Kraft, og ved fælles Bøn, gjensidig Formaning og gjensidig Omsorg i Kjærlighed vilde understøtte hverandre i at arbejde paa deres Saliggjørelse. „Den eneste Betingelse" hed det, „for at kunne optages i Samfundet var Forlængsel efter at undgaae den tilkommende Vrede og at forløses fra Synden". Hvor denne virkelig har taget Plads i Sjælen, vil den kjendes af dens Frugter. Derfor forventer man af alle dem, der ville blive i Samfundet, at de ville vedblive at bevise deres Forlængsel efter Frelsen; For det Første ved at forsage alt Ondt og især de almindelig herskende Synder: Banden, Vanhelligelse af Søndagen ved at arbejde paa sædvanlig Maade eller ved Kjøb og Salg, (Drukkenskab; Nydelse af spirituøse Drikke (undtagen i Nødsfald), Slagsmaal og Trættekjærhed, Toldsvig, Aager, ukjærlig Omtale især af Øvrighed og Gejstlighed, Udpyntning med Guld og Kostbarheder, Deeltagelse i Fornøjelser, der ikke kunne nydes i Jesu Navn, Benyttelse af saadanne Sange og Bøger, der ikke fremme Kjærlighed til Gud, Blødagtighed og ufornøden Skaansel

mod sig selv, Opdyngen af Skatte paa Jorden, Laan uden Udsigt til at kunne tilbagebetale samme; For det Andet ved at vise Ridkjærhed i det Gode, øve Barmhjertighed mod alle Slags Nødlidende, belære, straffe og formane Enhver, med hvem de have Omgang, og træde under Fødder den sværmeriske Lære fra Djævlen, at vi ikke skulle gjøre Godt, førend vort Hjerte af sig selv er tilbøjeligt dertil; endvidere bevise Godhed, fornemmelig mod deres Troesfæller, saameget mere, som Verden kun elsker sit Eget, vise Flid og Sparsommelighed, Taalmod, Selvfornegtelse, underkaste sig Vanære og Haan for Christi Skyld; For det Tredie ved at bruge alle guddommelige Naademidler, nemlig den offentlige Gudsdyrkelse, Skriften, Nadveren, Bøn i Familie og i Eenrum, Granskning i den hellige Skrift og Faste eller Afholdenhed. Alt dette siges der, har Gud selv lært os at iagttage i sit strenge Ord, der er den eneste og den tilstrækkelige Regel, saavel for vor Tro som for vort Liv. Og alt dette skriver hans Aand, som vi vide, i ethvert virkelig opvakt Hjerte. Dersom der er Nogen iblandt os, som ikke iagttager disse Regler, men oftere bryder en eller anden af dem, saa sætter dem i Kundskab derom, der vaage over denne Sjæl og skulle aflægge Regn-

skab derfor. Vi vilde gjøre ham opmærksom paa hans Vejs Vildfarelse, vi vilde bære over med ham en Tidlang; dog hvis han da ikke gjør Bod, saa kan han ikke forblive iblandt os, vi have forvaret vor egen Sjæl.

Carl Wesley havde undertegnet disse Love i Forening med Johan, men denne var og vedblev at være den øverste Autoritet i Samfundet, og Broderen indrømmede ham villig den Plads, der tilkom ham paa Grund af hans mægtige Personlighed. „Den Anseelse, som jeg har", kunde Johan Wesley med Sandhed sige, „søgte jeg ikke, men den fremgik, uden at jeg ventede og ønskede det, af det Værk, som jeg efter Herrens Villie fuldbragte. Mig skeer ingen Tjeneste derved, at Andre lade sig lede af mig. Vel haaber jeg engang Lønnen for mit Arbejde af Herren; men nu har jeg ikke andet end Møje og Sorg, og ofte en Byrde, som jeg knap er istand til at bære". Hans Anseelse i et Samfund af Menigheder, der havde indgaaet en fuldkommen frivillig Forbindelse med ham, grundede sig alene paa hans aldeles uegennyttige, utrættelige Iver for det høje Formaal, han havde sat sig, paa den inderlige Kjærlighed og stærke Villiekraft, hvormed han omfattede alle Samfundets Anliggender som Lovgiver, Fredsmægler,

Tilsynsmand, Raadgiver, paa det skarpe Blik, hvormed han forstod at prøve og anvende sine Medhjælperes Kræfter og paa den fromme og sædelige Aand, som fra ham gjorde sig gjældende i Samfundet; og han bevarede sin Magt og Indflydelse usvækket igjennem hele sit Liv. Men skjøndt han beholdt Overopsynet, begjærede han ikke at raade ene. Derfor foreslog han i Aaret 1744 fem af sine Medarbejdere at træde sammen med ham selv til Raadslagning om Samfundets Anliggender. Forsamlingen kaldtes en Conferents, og en saadan fandt derefter regelmæssigt Sted hvert Aar. I disse Conferentser bleve de vigtigste Punkter i Troeslæren omhyggelig drøftede, for at Prædikerne alle kunde være forenede i det samme Sind og i den samme Mening og føre den samme Tale; tillige bleve saadanne Forskrifter givne, som angik Orden og Tugt i Menighederne. Der herskede en from og fri Aand i disse Forhandlinger, som altid indledede med Bøn. Man enedes strax derom, „at Enhver i speculative Gjenstande kun forsaavidt skulde underkaste sig Fleertallets Anskuelse, som samme stemmede overeens med hans egen Dom og egen Overbeviisning, og at Enhver paa det praktiske Omraade gjerne vilde underkaste sig saavidt, som det var ham muligt uden at krænke sin Sam-

vittighed". „Videre kan ingen Christen gaae, hed det; thi Enhver skal gjøre Gud Regnskab for sig selv". Over Forhandlingerne førtes Protokoller, der som oftest have den Form, at der Punkt efter Punkt spørges og svares kort og bestemt. De vigtigste af dem bleve først udbredte i Afskrifter, senere derimod trykte.

I Menighederne virkede Gejstlige, Assistenter og Hjælpere (de før omtalte Lægprædikanter), Classeforstandere, Skolelærere og Sygebesøgere. Disse sidste udvalgte Wesley i Slutningen af Aaret 1743 blandt de Medlemmer i London, som frivilligen tilbøde sig; de vare 46 i Tallet for 23 Distrikter i Staden, og deres Pligt var ugenlig at besøge enhver Syg i Distriktet tre Gange og yde ham aandelig og legemlig Hjælp med Raad og Daad. De modtoge følgende korte Forskrifter: „Gaa redeligt og oprigtigt tilværks med syge Sjæle. Vær medlidende, blid og taalmodig. Vær reenlig i Alt, hvad Du gjør for den Syge. Vær ikke blødhjertet (sensible)". Med Hensyn til Lægprædikanternes Antagelse da blev der spurgt i een af Conferentserne: „Hvorledes skulle vi prøve dem, der troe sig kaldede af Gud til Prædikeembedet"? og Svaret lød: „Undersøg, om de kjende Gud som en naadig, Synd tilgivende

Fader, om Guds Kjærlighed boer i dem, om de ikke stræbe efter Andet og ikke søge Andet end Gud alene, og om de altid i deres Tale ere rene og hellige. Undersøg endvidere, om de have Anlæg eller tilstrækkelige Aandsgaver til et Kirkeembede, om de kunne fælde en rigtig Dom i aandelige Ting, om Gud har givet dem at kunne udtrykke sig rigtigt, flydende og klart. Undersøg endelig, om de see Frugter af deres Gjerning, om noget Medlem ved deres Prædiken virkelig er blevet overbeviist om sin Syndighed og har omvendt sig til Gud. I Fald og saalænge som disse tre Kjendetegn findes hos Een iblandt os, da troe vi, at han af Gud er kaldet til at prædike". Prædikernes Prøvetid var først eet Aar, men siden blev den bestemt til 4 Aar. Wesley gav ogsaa Prædikerne korte Regler, af hvilke vi her ville anføre nogle: „Eders eneste Kald er at frelse Sjæle; derfor lever med Eders hele Sjæl i dette Kald. — Gaaer altid ikke blot til dem, der trænge til Eder; men først til dem, der trænge meest til Eder. — Siger Enhver lige ud og tydeligt, hvad I dadle hos ham, og siger det saa snart som muligt, for at ingen Bitterhed skal opstaae hos Eder. — Spiller ikke den fornemme Herre. En Lærer i det guddommelige

Ord er alle fine Medmenneskers Tjener. — Skammer Eder alene ved Synden. Værer punktlige. Retter ikke paa Eders Forskrifter eller Regler, men retter Eder efter dem, for Samvittighedens Skyld, ikke af Frygt for Straf. Taler ikke Ondt om Nogen, thi Eders Ord ville æde om sig som Kræft. — Foretager intet Skridt til Giftermaal, uden i Forveien at underrette os derom". Flid og Alvor indskjærpes ogsaa.

Men foruden slige almindelige Regler gav Wesley fine Medhjælpere saadanne Raad, som passede for de Enkelte og gjorde dem opmærksomme paa deres individuelle Mangler. Til En sagde han: „Fuldkommen Tydelighed er nødvendig for Dig og for mig; thi vi skulle undervise Mennesker med den svageste Forstand, og om vi ogsaa tænke med de Vise, saa skulle vi dog tale med de Raae og Udannede. Vi skulle altid vælge de sædvanligste, simpleste og letteste Ord, som Sproget byder os, naar de kun ere rene og rigtige. Der er en Værdighed i denne Eenfoldighed, som ogsaa maa behage de Fornemme og meest Dannede." Til en Anden sagde han: „Giv Agt, at Du ikke begraver Dig i Bøger; een Unce Kjærlighed opveier et Pund Kundskaber". Det var langt fra, at han

fraraadede sine Medhjælpere, forsaavidt deres tidligere Dannelse tilstedede det, at gjøre lærde Studier; men han paastod kun, at man kunde vække og trøste Sjæle uden dette. „Det Eneste", sagde han, „som mine Lægprædikanter paastaae at vide, ere de ikke uvidende i. Jeg haaber, at der er ingen blandt dem, som ikke ved en Prøve i væsenlig, praktisk, paa Erfaring grundet Theologi vilde bestaae bedre, end de fleste af vore Candidater før Ordinationen, selv paa Universitetet (jeg udtaler det med Skam og Bedrøvelse, dog med inderlig Kjærlighed) ere istand til. Men af, hvad for en Prøve maae disse Candidater gjennemgaae, og af hvad Art ere de sædvanlige Vidnesbyrd (saa høitidelig end Formen er, i hvilken de ere affattede) saavel med Hensyn til Fromheden, som til Erkjendelsen hos dem, hvem den Hjord bliver betroet, som Gud har erhvervet ved sit eget Blod". Men Wesley overholdt ogsaa strængt Disciplinen blandt Prædikerne, og han skaanede ikke Udygtigheden. I Cornwall for Exempel lod han, som han beretter i sin Dagbog, alle Forstanderne for Menighederne komme sammen og anstillede en nøjagtig Prøvelse af de Personer, der gave sig af med at formane og trøste (Exhorters). Han fandt, at der i Grevskabet virkede 18 saadanne, hvoraf de

3 hverken besade naturlige eller overnaturlige Gaver; een var et eenfoldigt, uforstandigt og indbildsk Menneske, og en anden havde vel betydelige Gaver, men Guds Naadevirkninger frugtede intet hos ham. Disse 5 affatte han strax.

Wesley forbulgte ikke for dem, der attraaede at blive Prædikere, hvad det var, hvortil de forpligtede sig. „Det er ingen let, behagelig, ærefuld eller fordeelagtig Vej, som mine Medhjælpere vælge", sagde han til Een: „Mangel, Besværlighed, ja Elendighed og Mishandling vente dem. Betænk dette, før Du giver Dig til at løse en slig Opgave". Den Tiltalte, en Bagersvend ved Navn Mather, lod sig imidlertid ikke afskrække, og han beretter selv, hvorledes han maatte anstrænge sig i sit nye Kald. „Ofte, siger han, naar jeg om Aftenen kom hjem fra at sælge Brød, badet i Sved, klædte jeg mig hastigt om og prædikede da i et eller andet Capel. Var dette skeet, gik jeg hjem, arbejdede hele Natten og prædikede igjen Kl. 5 om Morgenen. Derefter var jeg i Bageriet til Kl. 8, løb saa omkring med Brød til ud paa Eftermiddagen og prædikede maaskee om Aftenen paa ny. Jeg fik stundom i en Uge ikke meer end 8 Timers Søvn, og dette svækkede mig i Løbet

af 2 Aar saaledes, at jeg neppe kunde fortsætte mit Haandværk". Ikke saa bukkede under for disse Anstrængelser og fik en tidlig Død. Det var en Regel, at enhver Prædiker skulde være istand til at kunne prædike to Gange om Dagen. Derfor var det ikke overflødigt, at Wesley advarede mod lange Prædikener ligesom ogsaa mod al Skrigen i Talen. Hvor 20 Tilhørere kom tilstede, skulde den ene daglige Prædiken holdes om Morgenen Kl. 5.

De omrejsende Prædikere fik deres Birkekreds anviist af Conferentserne, og Wesley indskærpede dem at adlyde ubetinget enhver given Bestemmelse angaaende Stedet hvor, og Tiden naar de skulde arbejde. Det Distrikt, en slig omrejsende Prædiker havde at virke i, var, især i Begyndelsen, meget stort. I en Beretning fra En af dem til Wesley hedder det saaledes: „Min Virkekreds omfatter et Distrikt af 150 (engelske) Miil, som jeg berejser i 14 Dage, i hvilken Tid jeg holder 34 offentlige Prædikener og desforuden bivaaner Forsamlinger og aflægger Sygebesøg". Thomas Olivers, en anden yderst nidkjær Prædiker, havde i sit Distrikt i Yorkshire 10 Menigheder at varetage og maatte i Løbet af 6 Uger ride 300 Miil. Wesley ansaae det for rigtigt, at Prædikerne hyppigt og

regelmæssigt skiftede, hvert Aar eller idetmindste hver andet; „thi“, sagde han, „man finder aldrig hos Een alt det forenet, som er fornødent, for at Naadens Værk i en heel Menighed kan begyndes, fortsættes og fuldendes“ *). Ingen fik Tilladelse til at drage om som Prædikant, før han var indøvet og prøvet i en enkelt Menighed, og det skete da oftere, at han ikke kom videre end til at turde forkynde Ordet der om Søndagen, medens han iøvrigt blev ved sin borgerlige Bestilling. De rejsende Præster opoffrede sig derimod ganske til deres Kald, og de bleve i de aarlige Conferentser indviede til dette under Bøn, men uden Haandspaalæggelse.

I Begyndelsen vare der ingen Midler tilstede til deres Underholdning; de satte alene deres Lid til Forsynet og Menighedernes Gæstfrihed og Godgjørenhed; af dem bleve de husede og bespiste. Men hvor ingen Menigheder endnu havde dannet sig, og i fjernere Egne maatte deres Stilling følgelig ofte blive saa mislig, at de udsattes for den yderste Nød. Saaledes gik det for Exempel Thomas Taylor, der i Glasgow midt om Vinteren begyndte sin Gjerning,

*) Den samme Stiftelse af Prædikere finder endnu bestandig Sted i Methodistsamfundet.

og efter at være rejst den lange Vej dertil stod ene og forladt, idet hans Tilhørere høfligt vege tilside for ham, naar han havde prædiket, men ingen spurgte: „Hvor boer Du"? Han maatte for at slaae sig igjennem tilsidst sælge sin Hest og led den største Nød, indtil det endelig lykkedes ham at faae dannet en Menighed, som da ydede ham Understøttelse. For at bortrydde slige Vanskeligheder blev det siden besluttet, at ethvert Distrikt skulde yde sin Præst aarlig en vis Sum til Klæder og Bøger. Ligeledes vedtoges det, at de omrejsende Præsters Familie skulde forsørges under deres Fraværelse. Men tillige følte Wesley, at Samfundet var forpligtet til at opdrage Sønnerne af de Mænd, „der forlode Alt for at frelse Sjæle", og han haabede tillige, at hine Præstesønner maaskee kunde udfylde Fædrenes Plads, naar Hviletiden kom for dem.

I Aaret 1744 blev det i Conferentsen bragt paa Tale at oprette et Seminarium for Prædikere; men Sagen blev udsat indtil videre. Wesley meente, at en Skole for Prædikernes Børn muligt kunde blive en saadan Dannelsesanstalt, og han blev ved den fromme Lady Maxwells Godbædighed sat istand til at aabne den 1748 i Kingswood. 50 Børn med deres

Lærere skulde kunne have Ophold deri. Intet Barn maatte optages efter dets 12te Aar, og Wesley ønskede kun saadanne Elever, „hvis Forældre begjærede at se dem opdragne ikke til halve men til hele Christne". Han forfattede selv disciplinariske Regler, der sigtede til at give Opdragelsen et christeligt Præg og at vænne Børnene til et haardført, strængt arbejdsomt Liv. De skulde baade Vinter og Sommer staae op Kl. 4, thi Wesley var af egen Erfaring overbeviist om, „at denne Sædvane styrkede Synet og forebyggede Tungsindighed og Nervesvaghed". Efter Morgenbøn og Sang fik Eleverne deres Morgenmad og arbejdede i Haven eller spadserede under Lærernes Opsigt. Skoletiden var fra Kl. 7 til 11 og fra 1 til 5. Kl. 8 var Sengetid, og Alle sov i en stor Sal tillige med een af Lærerne. Kosten var tarvelig, to Dage om Ugen kom intet Kjød paa Bordet. Wesley forfattede ogsaa adskillige Skolebøger til Brug for Anstalten, der efter Planen omfattede alle en lærd Skoles Undervisningsgjenstande. Strax efter dens Oprettelse fik Skolen et Antal af 28 Elever, men dette dalede det følgende Aar til 18, og Wesley havde mange Bryderier med at haandhæve Disciplinen baade blandt Lærerne og Eleverne i den Grad, som han ansaae det nød-

vendigt. Men han meente, at dette Foretagende, der krævede hele hans Taalmodighed, var gavnligt, og da Skolen senere indskrænkedes til Præstesønner alene, og ikke som i Begyndelsen optog de Formuendes Børn for Betaling, begyndte den at trives; den maatte flere Gange udvides, og endelig oprettedes endnu een i Yorkshire.

I een af Conferentserne blev opkastet det Spørgsmaal, om de rejsende Præster turde drive Handel. Det blev benegtet, og Præsterne fik det Paalæg at afholde sig fra alle Handelsforretninger. Flere af dem havde givet sig af med paa egen Haand og for egen Regning at sælge Smaaskrifter, som de selv havde forfattet; ogsaa dette blev dem forbudt. Hvad der blev trykt, skulde først være gjennemseet og billiget af Wesley, og Indtægten ved Salget deraf skulde tilfalde Samfundets fælles Kasse. Wesley havde i længere Tid forfattet og uddeelt gudelige Smaaskrifter (Tracts), fyndige Ord til Drankere, Smuglere, Misgjerningsmænd o. s. v.; disse og andre, som kom til ved Wesleys vedholdende Virksomhed ogsaa som Skribent, blev det paalagt alle de rejsende Præster at udbrede; „tager dem med paa enhver Rejse, bød han, skammer Eder ikke, trættes ikke ved at føre

dem ind i Husene". Det forbødes endelig ogsaa Præsterne at tilberede eller forhandle Lægemidler; derimod besluttede Conferentsen, at der i de større Menigheder skulde forefindes et lille Forraad af slige Ting til Bedste for de Fattige.

De ugentlige Forsamlinger i Classerne, hvori ogsaa de Enkelte aflagde et Skriftemaal af deres Fristelser og Forseelser, ere tidligere omtalte. En anden Art af Sammenkomster vare Vigilierne. Nogle Kulsviere i Kingswood, der plejede at svire Løverdagnat paa Kroen, besluttede, efter at være blevne opvakte, at tilbringe den samme Nat med Bøn og Sang. Wesley blev opfordret til at forbyde det; men efter modent Overlæg besluttede han, at en slig Natteandagt skulde holdes een Gang om Maaneden*). Ogsaa

*) Wesley er bleven dadlet meget for Indførelsen af disse Forsamlinger, hvori han imidlertid efter sin egen Erfaring fandt stor Velsignelse. Unegtelig forudsætte de — ikke en Samfundstilstand, hvori endog Gudsdyrkelsen nedværdiges til at tjene som Maske for fædelige Udskejelser, men derimod en Fællesaand som den, der førte de første Christne sammen til at prise Gud i Nattens Stilhed. Men at Wesley havde Tillid til den christelige Aands Magt ogsaa i denne Henseende, kan vel ikke regnes ham til Vanære.

Kjærlighedsmaaltider (Judæ Brev V. 12) fastsattes, tre i hvert Fjerdingaar; eet for Mænd, eet for Qvinder, og det tredie for begge Kjøn tilsammen. „Vi nøde, siger Wesley, ligesom de første Christne et Maaltid med hverandre i Fryd og Hjertets Eenfoldighed (Ap. Gj. 2, 46). Vi havde ikke andet end simple Kager og Vand, men sjeldent vendte vi hjem uden at være styrkede med den Spise, der varer til et evigt Liv". I disse Møder udvexlede Medlemmerne deres christelige Erfaringer.

Methodisternes Forsamlingshuse vare uden Pryd; i Almindelighed bleve de byggede i en Ottekant. Alle Capeller forsynedes med Vinduer til at skyde op og ned. Mænd og Qvinder sade affondrede fra hinanden. Under Sangen forbleve alle staaende. Der fandtes i Wesleys Familie en udviklet Sands for Musik, og Johan brugte det Talent, som ogsaa han besad, til at bringe en smuk og livlig Psalmesang tilveje i Methodistsamfundet. Han understøttedes heri af Carl Wesley, der forfattede en mønsterværdig Samling af Hymner og andre aandelige Sange til Brug for Menighederne. Om dette Arbejde fældede Johan Wesley den Dom: „I disse Psalmer findes ingen slette Vers og intet Gukkeri, intet Flikkeværk med Hensyn til Rimet, ingen

Fyldefald, der vækker Tankerne. Der findes i dem intet svulstigt, heller intet lavt eller krybende, men Reenhed, Kraft og Eenfold i Forening". Samlingen, i hvilken Carl Wesley ogsaa indlemmede nogle af de ypperste tydske Psalmer, vedbliver endnu bestandigt at være i Brug hos Methodisterne og udøver sin velgjørende Indflydelse*). Det var Præsterne forbudt ved den offentlige Gudstjeneste at benytte saadanne Sange, som ikke udtalte Menighedens Fællestro, men kun de Enkeltes Stemninger; de advaredes ogsaa mod alt for lange Psalmer. Med Hensyn til det Liturgiske var der givet dem stor Frihed. De kunde benytte den herskende Kirkes Liturgi i dens Heelhed, eller i en af Wesley foretagen Forkortning; men de kunde ogsaa overlade sig til Øieblikkets Indskydelse.

Hvilken Aand Wesley stræbte at befæste i Menighederne, fremgaaer ogsaa af flere enkelte Leveregler og disciplinariske Forskrifter. Det blev saaledes vedtaget i den første Conferents, at de, som giftede sig med Vantroe, skulde udelukkes af Samfundet. Ligesom denne Lov minder

*) Den havde alt før 1835 oplevet henved et halvthundrede Udgaver, og der udbredtes da aarlig, alene i England, fex tusinde Exemplarer af den.

om Qvækerne, saaledes ogsaa den anden om Tarvelighed i Klædedragten, hvilken Wesley atter og atter indskærpede. „Eders Prydelse", sagde han med Apostelen Peter til Qvinderne, „skal ikke være den udvortes, Haarfletning og paahængte Guldsmykker eller kostbar Klædedragt"; og Mændene advarede han imod de dyre Parykker, de kostbare Spænder og Knapper, kniplede Manschetter og Kalvekryds. Men da han ikke saaledes som Qvækerne og Herrnhuterne ligefrem havde fra Begyndelsen paalagt Enhver, der vilde regnes til Samfundet, at bære en bestemt særegen Klædedragt, hvad han selv mod Slutningen af sit Liv beklagede at have forsømt, vedblev Moden at udøve sit Herredømme over Medlemmerne trods alle hans Formaninger. Dands, Skuespil og Kortspil vare ogsaa forbudte i Samfundet; Prædikerne var det specielt formeent at bruge Snuustobak og at nyde stærke Drikke.

Det var efter en Indbydelse af de to skotske Gejstlige, Ralph og Ebenezer Erskine, at Whitefield i Sommeren 1741 begav sig til Skotland. Hine fromme og nidkjære, men intolerante Mænd hørte til et Kirkesamfund (Associate Presbytery), der i Aaret 1732 havde udskilt sig fra den skotske

Landskirke, og det var deres Ønske, at Whitefield skulde slutte sig til deres Parti og alene optræde i deres Forsamlinger. Whitefield havde imidlertid yttret, da han modtog Indbydelsen, at han vilde prædike, hvor Lejligheden tilbød sig, for at forkynde det rene Evangelium for Alle, til hvilket Parti de end hørte, og da han kort efter sin Ankomst til Skotland atter blev opfordret af Associate Presbytery til at prædike alene for deres Menigheder, „der vare Herrens Folk", svarede han: „Ere de Andre Djævlens Folk, saa trænge de destomere til min Prædiken. Ethvert Sted er mig lige kjært; ja, hvis Paven vilde indrømme mig en Prædikestol, da vilde jeg fra den forkynde Retfærdigheden i Jesu Christo". Han hørte Een af deres Prædikere, men fandt, at denne saaledes udmattede sig ved Udfald mod Prælatstanden, Bønnebøger, Messedragter og slige uvorntes Ting, at Stemmen svigtede ham, da han skulde begynde at indbyde Synderne til Christum, og Whitefield bemærkede desaarsag: „Skade, at det Første ikke var det Sidste, og det Sidste det Første". Da hiint Parti ikke kunde vinde ham for sig, begunstigede det ham ikke videre; men det lykkedes ham desuagtet at see megen Frugt af sin Gjerning. Overalt, hvor han havde prædiket, dannede

gudelige Foreninger sig, og der er os opbevaret forskjellige Meddelelser fra Gejstlige og Lægfolk i hiin Tid, der bevidne det mægtige og velgjørende Indtryk, som hans Prædikener frembragte. Det hedder i een af dem: „Nogle, som havde hørt ham een Gang, vilde ikke høre ham tiere, forbi han havde skræmmet dem, baade ved at skildre dem Ulykken og Farerne ved Menneskets naturlige Tilstand, og ved at kræve den Strænghed og Hellighed, der for en christelig Charakteer er nødvendig. Men Mange kom til ham i hans Bolig, beklagede deres tidligere slappe Levnet og deres dorske Tankeløshed i religiøse Anliggender og yttrede Forlængsel efter Frelse". Han fandt Indgang hos flere fornemme Familier; „Lys og Liv", yttrede han selv, „udbreder sig rundt omkring, og der skeer ved Guds Naade store Ting i dette Land". Han prædikede stundom syv Gange paa een Dag, og følte sig dog ved Aftenstid ligesaa livfuld som om Morgenen.

Da Virkningen af Whitefields Prædiken fremgik af hele hans Personlighed og den brændende Iver for Herren, der opfyldte ham, vil man nu, ved blot at læse hans trykte Prædikener, ikke kunne forstaae, hvorfor den berømte Hume kaldte ham den aandfuldeste Prædiker, han nogensinde havde hørt, og meente, at det var

værd at gaae flere Miil blot for hans Skyld. Franklin, der ofte var hans Tilhører i Amerika, sammenlignede hans Foredrag, navnlig i de Prædikener, som han paa sine Rejser flere Gange gjentog, med et højst harmonisk Strengespil. Men de meest gribende Dele af hans Taler vare aldrig forberedede; de vare sprudlende Udbrud af Affekten hos ham. Uagtet han paa Talerstolen formaaede i høj Grad at beherske sig selv, blev han dog stundom reven saaledes hen af sin Sindsbevægelse, at han stampede med Fødderne under Prædikenen og efter dens Slutning fik en Blodbrækning. Om det umiddelbare Indtryk, hans Taler frembragte, har man Fortællinger fra de forskjelligste Tider af hans Liv. I Exeter stod en Mand med en Steen i Haanden og flere i Lommen for at kaste dem paa ham. Men allerede i den første Deel af Whitefields Prædiken lod han Stenen falde ud af Haanden, og da Talen var endt, traadte han hen til ham og sagde: „Herre, jeg kom herhen i den Tanke at knuse deres Hjærneskal, men Gud har ved Deres Prædiken givet mig et sønderknust Hjerte". Paa sin første Overfart til Amerika bemærkede han, at der i Skibet, hvorpaa han var, herskede en meget ufrom Tone; han begyndte at prædike og bevirkede derved, at

Skibets Besætning kastede baade Kortspil og skadelige Bøger overbord. Da han engang prædikede i Nærheden af Plymouth flere Dage i Træk, fandt hans Taler et saadant Bifald hos Færgefolkene i et nærliggende Færgested, at de ikke vilde tage Betaling af de utallige Tilhørere, som de satte over til ham, idet de sagde: „Det er forbudt af Gud at sælge hans Ord". I Moorfields begyndte han en Søndageftermiddag sin Prædiken i samme Øjeblik, som en Gøgler med Trompetstød kaldte Mængden til sig; og denne saae sig forladt af Alle, medens Whitefield forkyndte Evangeliet. Forbittret herover sprang Gøgleren tilsidst op paa Skulderen af en Anden, banede sig Vej hen til Whitefields Talerstol og forsøgte flere Gange at ramme ham med en lang Pidsk, hvad der dog ej lykkedes ham, da han under sin heftige Bevægelse hver Gang faldt ned. Lidt efter frembragte en Sergeant, lokket dertil af Whitefields Modstandere, en ny Forstyrrelse i Forsamlingen, idet han drog med sine Recruter under Trommers og Pibers Lyd gjennem Tilhørernes Rækker. Men Whitefield bad Folket roligt at gjøre Plads for Hans Majestæts Tjenere og fængslede derefter paany sine Tilhørere i flere Timer med Bøn og Prædiken. Naar Tummelen blev alt for stærk,

lod han hele Forsamlingen istemme Psalmer, og da den tilsidst opløstes, tiltraadte 350 Personer Methodistsamfundet. Idet Whitefield selv fortæller dette, tilføjer han, at nogle Smaabørn af begge Kjøn plejede at sætte sig rundt omkring hans Prædikestol og modtoge de Breve til ham, som mange af hans Tilhørere, der begjærede hans Raad og Trøst, afleverede. Skjøndt de oftere kom til at dele Ondt med ham, naar Pøbelen kastede Æg og Stene efter ham, forlode de ham dog ikke, men, siger han, „hver gang man kastede efter mig, vendte de deres smaa forgrædte Øjne op mod mig og syntes at ønske, at de maatte lide istedetfor mig".

Whitefield forlod Skotland i October 1741 og rejste til Wales, og derfra til Gloucester, Bristol og London, hvor han prædikede. Sommeren efter vendte han atter tilbage til Skotland, hvor han blev modtagen med stor Glæde. Landsbyen Cambuslang var det Sted, hvor han frembragte størst Indtryk; han fortæller, at der under een af hans Prædikener i halvanden Time var en saadan Graad og Angst iblandt Tilhørerne, at det var ubeskriveligt; og at Mange faldt om og bleve baarne bort som saarede Krigere fra en Valplads. Han prædikede tre Gange paa en Dag, sidste Gang Kl. 11 om

Aftenen. En anden Gejstlig traadte derpaa frem og blev ved til Kl. 1, og hele Natten blev der hørt Bøn og Sang i det Frie. Vi møde saaledes her et af de tidligste Exempler paa den Art af Forsamlinger, der nutildags hyppigt forekomme i Amerika blandt Methodisterne og bære Navnet Protracted Meetings, idet Gudstjenesten forlænges, stundom flere Dage igjennem, og den ene Taler afløser den anden. Da Whitefield kort efter atter besøgte Cambuslang, blev Nadverens Sacrament uddeelt paa aaben Mark i en Forsamling af over 20,000 Mennesker. Der blev prædiket en heel Dag igjennem i et stort Telt, og i et andet blev Communionen holdt, og mere end 20 Gejstlige ledede tilligemed Whitefield denne Gudstjeneste. En saadan Fremgang forbausede højlig de føromtalte Separatister i Skotland, og een af Erskines Tilhængere paastod, at Whitefield var i Pagt med Djævelen. Der anordnedes endog en Fastedag i Menighederne, for at bede Herren vise „Fordærveren" Whitefield tilrette.

Efterat Whitefield havde forladt Skotland første Gang, giftede han sig med en Enke i Abergavenny, ved Navn James. Hun var hverken ung, smuk eller rig, og havde tidligere været verdslig sindet, men var nu efter Whitefields

Udsagn „en Efterfølger af Lammet, der taalmodigt bar Verdens Haan“. Han var imidlertid ikke lykkelig i sit Ægteskab med hende, hvortil Nogle, der ikke havde den Religion i Hjertet, som de bekjendte med Munden, bidroge Meget ved at vække Ufred i hans Huus. Hans eneste Søn døde, 4 Maaneder gammel, i Aaret 1744, og det Haab, han offentlig, altfor tilidsfuldt havde udtalt ved Barnets Daab, at det skulde blive en Herrens Tjener, slog saaledes fejl. To Aar før hans egen indtraf hans Kones Død, der efter hans Venners Sigende gav hans Sjæl den fulde Frihed tilbage.

Efter sit andet Besøg i Skotland tog Whitefield for en kort Tid Ophold i London, hvor hans Tilhængeres Antal var steget saaledes, at Tabernaklet maatte udvides. Men hans Iver tillod ham ikke at blive paa eet Sted, og vi finde ham saaledes paa Rejser gjennem det Vestlige af England. Et Skrift han paa den Tid udgav for at forsvare sig mod nogle Insinuationer af den biskoppelige Kirkes Gejstlige, forøgede hans Fjenders Tal, og fire unge Mænd forbandt sig til at myrde ham. Een af dem trængte sig ogsaa om Natten ind i Whitefields Huus, men havde dog ikke Mod til at foretage andet end at slaae ham, og tog derefter Flugten.

I August 1744 indskibede Whitefield sig til Amerika. Kort efter Ankomsten dertil faldt han i en heftig Sygdom, hvoraf han kun langsomt kom sig. Efterat have opholdt sig længere Tid i Georgien begav han sig for at forvinde Følgerne af sine Anstrængelser til Bermudas-Øerne, „det yndigste Opholdssted, han nogensinde havde truffet“. Han prædikede her ofte for Negrene, de hørte ham med Andagt og kom frem med fine og opvakte Yttringer om hans Prædikener.

Henad Sommeren 1748 begav han sig til England, og tog, efterat være landet, til Chelsea, indbuden af en fornem Dame, der alt før havde begyndt at antage sig Methodisterne. Det var Enkegrevinde Selina af Huntingdon. Efter en haard Sygdom havde hun følt sig henbragen til Methodismen i dens calvinske Skikkelse og benyttede sin Formue til Bedste for dens Sag, idet hun byggede eller lejede Capeller for Prædikerne af det calvinske Parti og tog dem i Beskyttelse. Ved Hoffet undrede man sig over, at hun saa sjelden viste sig der, efter at hiin Forandring var foregaaet hos hende, og en Dame bemærkede i den Anledning: „Hun holder sagtens Bøn med sine Stoddere“. Biskop Benson forsøgte at føre hende tilbage fra

en Sindstilstand, som han ansaae for Overspændthed, og da det ikke lykkedes ham, beklagede han, at han nogensinde havde ordineret en Sværmer som Whitefield. „Tro mig", svarede Grevinden derpaa, „naar De engang ligger for Døden, da vil hans Ordination være een af de faa, som De vil mindes med Tilfredshed". Virkelig sendte ogsaa Biskoppen, da han var sit Endeligt nær, 10 Guineer til Whitefield og stadfæstede derved Grevindens Forudsigelse. I hendes Huus prædikede nu Whitefield, hvem hun havde gjort til sin Huuscapellan, og blandt hans Tilhørere befandt sig ogsaa een Gang Verdensmændene Chesterfield og Bolingbroke, som af Grevinden udtrykkelig vare blevne indbudte. Der fortælles, at hiin fagde Whitefield Artigheder i Anledning af hans Foredrag, og at denne var rørt og indbød Prædikeren til at besøge sig. Whitefield blev saa beruust baade af Grevindens nedladende Venlighed og af den Udsigt, der aabnede sig til at skaffe Evangeliet Indgang iblandt de Store, at han udtalte sin Glæde i et Brev til hende, hvori hans religiøse Alvor paa en selsom Maade blander sig med en overdreven Underdanighed mod hendes Person. Ogsaa Wesley prædikede til Forundring for Mange i Grevindens Capel, men hans

afgjorte Ligegyldighed ved de Fornemmes Gunst, der var et fremtrædende Træk i hans selvstændige Charakteer, forebyggede al nærmere Forbindelse mellem ham og Grevinden. Whitefield, der ikke følte sig skikket til at træde ordnende op som Fører for det calvinske Parti blandt Methodisterne, glædede sig over, at Grevinde Huntingdon vilde være dets Beskytter, og hun sørgede ogsaa for, at Lægprædikanter bleve ansatte, og stiftede senere for egne Midler et Seminarium i Trevecca i Syd-Wales, hvori Præster bleve dannede. Wesley og Whitefield forbleve bestandig Venner; de prædikede oftere broderligt i samme Capel i West-Street; Whitefield bivaanede een af Conferentserne, og Wesleys høje Agtelse for ham udtaler sig i hans Yttring fra den Tid: „Hvorhen Whitefield kommer, der skjuler den bigotte Sneverhjertethed sig; den kan ikke fordrage hans Nærhed".

Efterat have seet et nyt Tabernakel opført og indviet baade i London og i Bristol, forlod Whitefield i Foraaret 1754 med 22 forsømte Børn England, gik over Lissabon, hvor han dvælede i 3 Uger, til America og gjennemrejste den største Deel af de engelske Colonier. Vi finde ham det følgende Aar atter i London, hvor han oftere under Udøvelsen af sin Gjerning

forurettedes af sine Modstandere, derpaa (1757) i Skotland, hvor han indsamlede milde Gaver til de nødlidende Højlændere, saa gjennemrejsende Irland, hvor han vel i Almindelighed ogsaa fandt Bifald, men dog etsteds med Nød og Neppe undgik Døden, da han i et Opløb fik flere Saar i Hovedet, og tilsidst igjen i London, med et saa nedbrudt Helbred, at han nu efter hans egne Ord „ikke formaaede at prædike meer end een Gang om Hverdagen og to Gange om Søndagen". Men hans Iver var usvækket. Han fik i Aaret 1758 grundlagt en Stiftelse for fromme Enker i Nærheden af Tabernaklet, og da hans Sundhedstilstand bedredes, tog han atter til Skotland. Imedens han de følgende Aar opholdt sig i London, samlede han, kjærligt sindet mod alle Nødlidende, en betydelig Sum baade til de ved Syvaarskrigen forarmede Indbyggere i forskjellige preussiske Provindser og til Brandlidte i Boston. I 1763 sejlede han til Amerika, hvor han forblev to Aar og viste stor Omsorg for en Negerskole, der skulde danne Missionairer. Da han derefter igjen kom til London, forskrækkedes Wesley over hans Udseende; „thi han saae ud som en Olding, skjøndt han endnu ikke var meer end 50 Aar". Endnu een Gang vilde han besøge Savannah og den ham

saa kjære Stiftelse der. Han saae ogsaa i Aaret 1769 Grundstenen blive lagt til to nye Fløje paa Vajsenhuset, hvori et offentligt Akademi skulde indrettes, og tiltraadte derefter en Rejse gjennem Colonierne, paa hvilken han prædikede daglig, idet han meente, „at det var bedre at døe ved at forbruge sig end at forruste". I Newbury-Port (Massachusetts) følte han sig upasselig, og een af hans Venner raadede ham til heller at gaae tilsengs end at prædike. Han svarede: „Du har Ret"; men derpaa vendte han sig om og udbrød: „Herre Jesu, jeg er træt i Din Tjeneste, men ikke af Din Tjeneste; hvis mit Løb endnu ikke er tilendt, da lad mig endnu een Gang forkynde Dig for Folket og saa vende hjem og døe". Han prædikede derpaa i det Frie med den sædvanlige Tydelighed, Inderlighed og Kraft og gik om Aftenen tidlig tilsengs i det Haab, at han skulde blive styrket til den næste Dags Gjerning. Om Natten Kl. 2 fik han et heftigt Anfald af Asthma. Da det sagtnedes lidt, nedbad han Guds Velsignelse over sit Livs Gjerning, sine Stiftelser og alle Vennerne i Europa. Henad Morgenstunden stod han op, da Asthmaen kom igjen, og traadte hen til Vinduet for at trække frisk Luft. Hans Ledsager, Richard Smith, ilede efter Lægen.

Da han vendte tilbage med denne, sagde Whitefield flere Gange til ham: „Jeg døer", satte sig derefter maalløs paa en Stol og stred der den sidste Kamp, til han udaandede om Morgenen Kl. 6, Søndagen den 30te September 1770.

Sorgen over hans Død var dyb og almindelig i begge Verdensdele. Man havde engang spurgt Whitefield, om han ønskede, at Johan Wesley skulde holde en Ligtale over ham, og han havde svaret: „Ja, han er Manden dertil". Derfor prædikede Wesley Søndagen den 18de November i de calvinistiske Methodisters to Hovedcapeller i London og glædede sig ved paa enhver Maade at ære denne store og gode Mands Minde.

Hvad der af Skrøbeligheder fandtes hos Whitefield, var han selv den første til aabent og fanddru at bekjende, ligesom og de særegne Fristelser, hans Virksomhed medførte, idet han sagde: „Det er svært uskadt at gaae igjennem Folkegunstens og Bifaldets Ildprøve". Men naar man overskuer hans Liv, da formaaer Intet at svække det opløftende Indtryk, man faaer deraf, og man maa sande, at han paa en stor Maade bragte til Udførelse Ordet, som Paulus talede til Timotheus: Du, vær aarvaagen i alle Ting,

lid Ondt, gjør en Evangelists Gjerning, fuldfør Din Tjeneste (2 Tim. 4, 5).

Omtrent til den samme Tid, da Whitefield anden Gang drager prædikende omkring i Skotlands fredelige Dale, bliver Methodismen forkyndt under Krigens Tummel og vinder Tilhængere i den Engelske Armees Lejr i Flandern. En Dragon i eet af de Regimenter, der vare sendte derover, ved Navn John Haime, havde efter et meget bevæget og ulykkeligt indvortes Liv fundet Trøst og Fred ved at høre Carl Wesleys Prædikener og var af ham i Breve bleven opmuntret til „at forkynde Sandheden i Kjærlighed, ogsaa midt i en fordærvet Slægt". Medens Armeen efter Slaget ved Dettingen (1743), hvori Haime var med, laae i Vinterqvarteer i Flandern, begyndte han at opvække sine Kammerater, og det lykkedes ham at danne et Methodistsamfund paa 300 Medlemmer, som han selv tilligemed 6 andre Prædikanter forestod. Han havde, som han siger, „tre Hære imod sig, den franske, alle de Ildesindede i den engelske og desforuden en heel Skare af Djævle"; men han var ikke bange for at binde an med nogen af dem. Han samlede ofte meer end tusinde

Tilhørere, baade Officerer og Menige om sig, og lønnede Andre til at gjøre Tjeneste for sig, medens han drog om fra det ene Qvarteer til det andet for at prædike, stundom fem Gange om Dagen. General Ponsonby indrømmede ham den engelske Kirke i Brügge til at prædike i, og da Foraaret 1745 kom, viste de methodistiske Soldater i Slaget ved Fontenoy stor Begejstring og Tapperhed. Da Haime efter Krigens Ophør vendte tilbage til England, erholdt han sin Afsked, blev af Wesley antaget til rejsende Prædiker og virkede som saadan til sin høje Alderdom. Iblandt dem, hvis Sjæle han i Felten havde frelst fra Døden, var Sampson Staniforth, en ryggesløs Soldat, hengiven til Plyndring, Drukkenskab og Spil; ogsaa han blev, efterat være gjenfødt, Prædiker blandt Methodisterne og førte efter sin Tilbagekomst til England et Liv helliget til Herren og velgjørende for Andre.

I August 1747 besøgte Johan Wesley for første Gang Irland, hvor Methodismen alt var bleven udbredt af Prædikeren Williams, der havde dannet et Samfund i Dublin. Wesley fik Tilladelse til at prædike i Mariekirken der, men han forefandt en „letsindigere og uforstandigere Forsamling, end han nogensinde før havde

truffet paa". Lidt efter lidt fik han dog en fordeelagtigere Mening om Irlænderne og syntes godt om den Alvor, som de begyndte at lægge for Dagen. Da det ikke tilstededes ham oftere at benytte Kirkerne, holdt han sine Prædikener i det methodistiske Forsamlingshuses Gaardsrum, og de bivaanedes af de forskjelligste Stænder. Men snart begyndte ogsaa i Irland „den brølende Løve at ryste sin Manke". Et Kampraab udgik fra den katholske Gejstlighed, og den katholske Almue ødelagde i Dublin Methodisternes Forsamlingsværelse, brændte i Cork Wesley in effigie og mishandlede hans Tilhængere, uden at Øvrigheden tog kraftige Forholdsregler. Ogsaa Pressen benyttedes til mod Wesleys Charakteer at udsprede de laveste Beskyldninger, hvis fuldkomne Grundløshed han offentlig godtgjorde, idet han tillige paakaldte „den Billighed og Menneskelighed, som enhver Tyrk, Hedning og Jøde tør fordre". Johan Wesleys første Besøg i Irland varede kun kort, men han blev afløst af Carl, der i Forening med den yngre Perronet tilbragte Vinteren 1747—48 i Dublin, hvor han daglig prædikede. Han gjorde ogsaa forskjellige Rejser, navnlig til saadanne Steder, hvor Protestanter fandtes i saa ringe et Antal, at de ikke kunde holde nogen regelmæssig Guds-

tjeneste og derfor lettere kunde drages over til Katholicismen.

Det Værk, som saaledes var begyndt, fortsattes af en højst begavet Prædiker, ved Navn Thomas Walsh, der med rastløs Iver virkede i Aarene 1750—59. Opdragen i den katholske Tro, holdt han fast ved den, indtil hans Broder, der var bleven Protestant, kaldte andre Tanker frem hos ham, og efter en svær Kamp gik han da over til den protestantiske Kirke. Han kom efter at have hørt en methodistisk Prædiken i en indvortes Krisis, der varede flere Uger, og derpaa tiltraadte han Samfundet, dadlet af sin Familie og opgiven som afsindig af sine Venner. Wesley, hvem han tilbød sin Tjeneste, opfordrede ham til at prædike i det irske Sprog, og ikke blot den protestantiske, men ogsaa den katholske Almue i Irland grebes ved i Modersmaalet at høre hans ildfulde Ord, og han havde stor Fremgang i et Folk, der er bekjendt for sit livlige, letfængelige Gemyt og sin Modtagelighed for religiøs Paavirkning. Mishandling og Fængsling formaaede ikke at svække den Kraft, hvormed han førte Ordet skarpere end et tveægget Sværd; men — „Sværdet var for skarpt for Skeden"; hans altfor anstrængende Virksomhed og hans Iver i Studier — han var den grun-

digste Kjendere af det gamle Testament, som han med Lethed læste paa Hebraisk — i Forening med hans affetiske Andagtsøvelser paadroge ham en Lungesvindsot, der bortrev ham før hans 30te Aar.

Ti Aar efter Whitefields første Besøg i Skotland begav Johan Wesley sig til dette Land, imod Whitefields Raad, der meente, at hans arminianske Anskuelse af Christendommen ikke vilde finde Indgang hos Skotterne. Han erkjendte ogsaa efter sin Ankomst til Landet, at hans Fremgang ikke var stor, og han søgte Grunden dertil, deels i den bigotte Intolerance, som fandtes hos flere af Separatisternes Geistlige — Een af disse meente, at Methodisterne kunde man udrydde med samme Skjæl, som Samuel lod Agag sønderhugge for Herrens Ansigt*) — deels i den kolde Ligegyldighed, som Folket viste ved hans Prædiken. Men han maatte tillige erkjende, at der hos Skotterne fandtes en oprigtig Deeltagelse i deres egen Kirkes Gudstjeneste og from Vedhængenhed ved denne, ligesom en i høj Grad udviklet Sands for kirkelig Orden. Disse Folkets Egenskaber i

*) Sam. 15, 33.

Forening med de Gejstliges Indflydelse paa Menighederne og den i disse kraftigt opretholdte Tugt forklare da ogsaa, hvorfor der ingen større Trang føltes til Methodisternes Prædiken. I Aaret 1765, da Wesley oftere havde besøgt Skotland, fandtes, efter den i Conferentsprotocollen optagne Liste over de methodistiske Distrikter, endnu kun 4 saadanne i Skotland, medens der i Irland vare 8, i Wales 2 og i England 25.

Idet vi nu ere komne til en Tid, da Methodisternes Samfund paa de forskjellige Steder udviklede sig gjennem en stille Væxt, der ikke i den Grad er paafaldende som Fødselskampene, og som kun hæmmedes ved indvortes Tvistigheder i Samfundet, ville vi dvæle ved nogle Tildragelser i Brødrene Wesleys private Liv.

Carl Wesley havde i Aaret 1749 giftet sig med Miss Sara Gwynne; han vedblev endnu en Tid at rejse om og føre Tilsyn med Menighederne, men valgte sig derpaa et fast Opholdssted i Marybone. Johan Wesley havde ogsaa tænkt paa at knytte en Forbindelse med Mrs. Grace-Murray, men blev hindret deri, da Carl, forbi hun var af ringe Stand, blandede sig i Sagen, og medens Johan var fraværende, tilligemed Whitefield bragte et Ægteskab istand

mellem hende og en Methodistprædiker ved Navn Bennet. Johan bedrøvedes over dette egenmægtige Skridt af sin Broder, skjøndt det var foretaget i den bedste Mening, og Sambrægtigheden mellem begge blev for en kort Tid forstyrret. Ikke lang Tid efter traf Johan et nyt Valg og giftede sig i Aaret 1751 med en Enke ved Navn Vazeille, der havde fire Børn og levede af sin Formue. Han havde tidligere skrevet over Coelibatet, og det kostede ham derfor en Kamp, forinden han bestemte sig til at opgive sin eenlige Stand. Førſt efter at have prøvet Sagen og fundet, „at han i Ægtestanden kunde stifte mere Nytte", og efter at have taget sin ædle Ven Perronet, Vikar i Shoreham, paa Raad med, fuldbyrdede han Giftermaalet. Forinden forlangte han, at den Formue, som hans Kone medbragte, skulde ganske vedblive at være hendes Ejendom, og han selv være udelukket fra alt Krav paa den; men tillige forlangte han, at Ægteskabet ikke i ringeste Maade maatte hindre ham i at opfylde hans Pligter, ikke afholde ham fra en eneste Prædiken eller Rejse.

Hans Kone besad megen Forstand og en omfattende Dannelse; men Ægteskabet blev desuagtet højst ulykkeligt. I Begyndelsen ledsagede hun sin Ægtefælle paa hans Rejser; men da

hun ikke deelte hans Begejstring, blev hun snart kjed deraf. Hendes uftyrlige Sind, der endog førte hende til at lægge Haand paa Wesley, og hendes Lunefuldhed forstyrrede Huusfreden og den gode Forstaaelse med Carl Wesley og hans Familie; og naar Wesley var borte, plagedes hun af en til Vanvid grændsende Jalousi. Der fortælles, at hun ofte rejste hundrede (engelske) Miil, for at udspejde, hvem der sad i Vogn sammen med hendes Mand, naar han kom kjørende til et Sted. Hun gjennemsøgte hans Lommer, brød hans Breve og overgav dem tilligemed andre Papirer til hans Uvenner i Haab om, at disse kunde finde noget ærerørigt for hendes Ægtefælle deri; ogsaa forelæste hun selv for Calvinister Breve, navnlig saadanne, som Wesley havde modtaget fra sine Skriftebørn, og forbrejede dem ved egne Tilsætninger for at beskæmme hans Charakteer. Nogle af disse bleve endog senere i denne forvanskede Form indrykkede i „Morningpost", og Carl Wesley søgte at overtyde sin Broder om Nødvendigheden af offentlig at imødegaae disse Bagvaskelser. Men han svarede: „Broder, da jeg til Gud hengav min Ro, mit Liv, min Tid, udelukkede jeg da min Ære? Nei". Og derpaa gik han over til at tale om noget Andet.

Forresten gav Wesley sin Kone i Breve paa den aabenhjertigste Maade drøje Formaninger, men de frugtede intet. „Erkjend Dig selv", skrev han iblandt Andet, „og erkjend mig. Overlad til Gud og min egen Samvittighed Herredømmet over mig, da vil jeg ogsaa med Mildhed føre Sceptret over Dig, som Christus over Kirken". Han minder hende om hendes Adfærd mod ham og det Sindelag, hvormed hun undskylder den, og udbryder: „Hvad ændser Menneskeheden Dig og Dit Sindelag? Om Du blev begravet imorgen eller aldrig havde levet, hvad Tab vilde deri være for Guds Sag"? Han viser hende, at der var meget i Guds Tilskikkelser, navnlig med Hensyn til hendes Børn, der kunde tugte hende med stærk Smerte og kunde tjene til at bryde hendes uregjerlige og egensindige Villie og yttrer: „Det kunde derhos være til stor Velsignelse for Dig, at Du har en Ægtefælle, der kjender Dig og formaaer at behandle Dig med Overbærenhed og endnu bestandig er villig til at tilgive Dig Alt, glemme det Forbigangne og modtage Dig med aabne Arme, kun ikke saalænge som Du med Sværdet i Haanden retter det ene Slag efter det andet mod ham, skjøndt Du ej kan skade ham. Men forandrer Du Dig ikke, hvad kan da jeg, hvad kan alle

Fornuftige tænke andet, end at Du enten ikke er ved Din fulde Samling, eller at Du kun rakte mig Din Haand for at blive rigere, og skuffet heri nu bestandig er i ondt Lune, der fører Dig til tusindfold Mistanke, som engang vakt ikke igjen vil lægge sig. Kjære Molly, lad det være nok med det Forbigangne, hold inde og betænk, hvad Du gjør. Endnu kan Saaret læges; Du har krænket mig dybt, men ikke utilgiveligt. Jeg holder endnu bestandig af Dig og staaer ligesaalidt nu i noget foruroligende Forhold til andre Qvinder, som den Dag jeg kom til Verden".

Flere Gange havde hans Kone for en Tid forladt Hjemmet, men vendte dog atter tilbage dertil paa hans Forlangende. Men endelig, efter at hun i 20 Aar havde forbittret ham Livet, saameget det stod i hendes Magt, rejste hun bort efterat have bemægtiget sig en Deel af hans Dagbøger og andre Papirer og erklærede skriftligt, at hun blev borte. Wesley skrev da i sin Dagbog: „Jeg veed ikke Aarsagen hertil; men jeg har ikke forladt hende, har ikke viist hende bort, og jeg vil ikke kalde hende tilbage". Derved blev det, og hans Kone henlevede i denne Separation til sin Død, der indtraf 10 Aar efter.

Det vigtige Spørgsmaal: „Fører Methodistsamfundet ikke tidligere eller sildigere en Adskillelse fra Statskirken med sig", var allerede blevet opkastet i den første Conferents. Det besvaredes saaledes: „Vi ere overbeviste om, at i det Hele ville vore Tilhængere blive Kirken troe, hvis man ej udstøder dem, dog troe vi, at man enten vil udstøde dem, eller at deres Aand vil gaae over paa hele Kirken. Vi gjøre allerede nu Alt, hvad der staaer i vor Magt, og ville vedblive at gjøre Alt for at forebygge de befrygtede Følger; men vi kunne ikke med god Samvittighed forsømme den nuværende Lejlighed til at frelse Sjæle af Frygt for de efter vor Død mulige eller sandsynlige Følger" *). I Aaret 1755 blev Spørgsmaalet atter bragt paa Bane i Conferentsen og afgjort, efter at Alt, hvad der fremførtes for og imod, var underkastet en rolig Overvejelse i

---

*) „Vi ere ikke Separatister", siger Wesley, „heller ikke have vi nogen Lighed med dem. Vi gaae ud fra ganske modsatte Grundsætninger. Dissenterne lægge den egentlige Grund til deres Værk derved, at de dømme og fordømme Andre. De begynde altid med at vise deres Tilhørere, hvorledes Kirken og de Gejstlige ere faldne; vi begynde altid med at vise vore Tilhørere, hvor dybt de selv ere faldne".

to Dage, saaledes, „at hvad enten Adskillelsen var lovlig eller ikke lovlig, saa var den ikke tjenlig eller raadelig". Nogle Aar efter indrømmedes det vel at holde Gudstjeneste i Samfundet paa de samme Tider, hvori den offentlige i Kirken foregik, dog kun paa de Steder, hvor Statskirkens Gejstlige var et irreligiøst og slet Menneske eller foredrog farlige Vildfarelser, eller hvor Befolkningen havde for lang Vej til Sognekirken. Johan Wesley lod i Aaret 1756 offentliggjøre en kjærlig og broderlig Adresse til den anglikanske Kirkes Gejstlighed og udstedte atter 1764 til 34 fromme Præster, som han kjendte, et Circulære, hvori han opfordrede dem til kraftigt at medvirke til den religiøse Opvækkelse; men han fik kun Svar fra tre af dem. Efter denne Erfaring gik hans Bestræbelser alene ud paa at opretholde Enigheden blandt sine egne Medarbejdere, og i Conferentsen 1769 udtalte han det Ønske, at alle disse efter hans Død vilde forsamle sig til en Conferents i London og enes om et Udvalg, hvis Medlemmer efter Omgang skulde føre Tilsynet og have den samme Myndighed, som han i levende Live havde besiddet.

Det bør ikke vække Forundring, at der i et Samfund, som Aar efter Aar fik større Om-

fang, og hvis Love krævede megen Selvfornægtelse, maatte jævnlig fremkomme baade slette og oprørske Kræfter og vise sig Tilbøjelighed, snart til religiøst Sværmeri, snart til sædelig Slaphed. Men disse Udskejelser, der fulgte med Methodismen, men ingenlunde af den, bleve med al Kraft dadlede og bekjæmpede af Lederne*). Nogle af Lægprædikanterne begjærede af Iver eller Stolthed at blive ordinerede af Johan Wesley for ogsaa at kunne forvalte Sacramenterne, men han negtede det endnu bestandigt og erklærede, at hvo der ikke vilde føje sig efter ham heri, maatte ophøre at være hans Medarbejder. Wheatley, en methodistisk Prædiker, der vilde prædike paa en ny Maade, men efter Wesleys Udtryk „fordærvede Tilhørerne og nærede dem saaledes med Sødheder, at Himmerigets ægte Viin tilsidst syntes dem uden Smag", og som endelig gik over til Skamløshed, maatte Brødrene Wesley offentlig frasige sig Samfundet

---

*) Ligesaaliden Ret man har til f. Ex. at vælte Ansvaret for de fanatiske Sekters Sværmerier i Reformationstiden over paa Luther, ligesaaliden Ret har man til at sammenblande Brødrene Wesleys sunde Christendomsforkyndelse med den Sygelighed, der viste sig hos nogle af dem, der kaldte sig Methodismens Tilhængere.

med. Georg Bell, der ansaae sig for Undergjører og Prophet, idet han spaaede Verdens Undergang paa en bestemt Dag, og hvis Sværmerier havde Præget af Vanvid, maatte Wesley ligeledes offentlig erklære for løst fra al Forbindelse med Methodisterne. De heftige Bodskampe, som nogle af Prædikanterne af og til fremkaldte hos deres Tilhørere, vedbleve at vække Forargelse, og Wesley, der tidligere havde været indviklet i Strid desangaaende med Biskop Lavington og Rektor Warburton, som havde spottet over disse Sværmerier, advarede til Besindighed baade i og udenfor Samfundet mod en Overvurdering af hine Tilstande, der kunde føre til religiøse Skuffelser. Men den største Ufred fremkaldte Tvistighederne med det calvinistiske Parti, der udbrøde, efter at det var blevet udtalt i Conferentsprotocollen 1770, at Prædikere af Wesleys Parti i forskjellige Punkter hældede for meget til Calvinismen.

Læren om Retfærdiggjørelsen af Troen uden Gjerninger blev nemlig misforstaaet og forvanskeet paa Wesleys Tid ligesom paa Luthers og Pauli Tid af alle dem, der meente, at fordi Mennesket intet formaaer at gjøre for at erholde Retfærdiggjørelse, saa behøver heller ikke den angrende Synder i Gjerningen at bevise sin

Anger, eller der meente, at fordi Gjerninger ikke kunne fortjene Saligheden, saa kan ogsaa Troen være retfærdiggjørende uden at bevise sin Kraft i gode Gjerninger. For at modarbejde disse, al levende Christendom undergravende Fejlslutninger lod Wesley paa Conferentsen 1770 i Protocollen indføre adskillige stærke Yttringer i modsat Retning, deriblandt ogsaa den, at vor Forløsning skeer ikke ved Gjerninger som Fortjeneste, men ved Gjerninger som Betingelse. Dette opfattede det calvinistiske Parti, som om Wesley nu prædikede en katholsk Værkhellighed. Grevinde Huntingdon og hendes Broder Shirley frævede ivrigt en Gjenkaldelse af hine Yttringer, og ved den næste Conferents skete dette ogsaa, forsaavidt som Wesley og de øvrige Prædikere, 53 i Tallet, erklærede, „at de ikke satte deres Lid til og ikke troede paa nogen anden Fortjeneste end Frelserens". Shirley og flere af hans Troesfæller bivaanede Conferentsen og følte sig tilfredsstillede ved den afgivne Erklæring. Men andre Calvinister: Brødrene Hill, Berridge og især den plumpe Toplady optoge Striden paany og behandlede den i Flyveskrifter.

Johan Wesley skrev kun lidet i denne Strid, men derimod fremkaldte den fra en anden

Haand en Række af Udviklinger til Forsvar for ham, i deres Indhold saa fromme, klare og grundige, i deres Form saa værdige og veltalende, at de kunne regnes blandt de bedste engelske theologiske Skrifter fra den Tid. De vare affattede af Jean Guillaume de la Flechere eller (som han efter at have taget Ophold i England kaldte sig) Fletcher, en Schweizer af Fødsel, der efter at være ordineret til Gejstlig i den engelske Kirke og udnævnt til Præst i Madeley sluttede sig til Methodistsamfundet. Vi kunne ikke her fortælle denne Mands Liv, der med Rette sagdes at afspejle det præstelige i Gud skjulte Liv, og hvem Wesley gav den allerhæderligste Omtale i faa Ord, naar han forsikkrer, „at han i de 30 Aar, hvori han stod i fortrolig Omgang med Fletcher, aldrig hørte et Ord, aldrig saae en Handling af ham, hvorfor han kunde dadle ham", og udbryder: „En, der saaledes som han var i hele sit indvortes og udvortes Liv Gud hengiven, der i enhver Henseende var saa pletfri, har jeg ingensinde ellers fundet". Fletcher havde under den nordamerikanske Frihedskrig skrevet med stor Varme til Forsvar for Regjeringen, og da Lord North spurgte ham, hvad han kunde gjøre for ham til Paaskjønnelse af hans Fortjeneste, betydede Fletcher

ham, at det eneste, han begjærede, var Noget, der ikke stod i Hans Herligheds Magt, det var — mere Naade hos Gud. — Brændende i Aanden indtil det sidste døde han 1786 af Svindsot, saagodt som midt i sin Kaldsgjerning, idet ingen Forestillinger, hverken hans Hustrues eller Venners, kunde bevæge ham til at aflade fra den, uagtet han følte sig syg til Døden.

I sin Alderdom havde Wesley endnu den Glæde at see Methodismen kraftigt udbrede sig i Nordamerika. Philip Embury, en Lægprædikant i Irland, udvandrede til New York og dannede der 1766 den første Methodistmenighed. Omtrent til samme Tid forkyndte Capitain Webb, til stor Forbauselse i Uniform, Ordet om Omvendelse med Alvor og Kraft i New York og i andre Byer. Wesleys Skrifter bleve udbredte af to andre Methodistprædikere, og et Capel blev bygget inden 1769. I dette Aar modtog Wesley Breve fra hiint amerikanske Samfund, hvori Stillingen beskreves, og der blev anmodet om Understøttelse. Conferentsen besluttede at sende Prædikerne Boardman og Pilmoor derover, og med dem fulgte en Gave af 70 Pund til Missionens Fremme. Allerede 1771—73 var det fornødent at sende 5 nye Prædikere til Amerika, og under de Krigsaar, som paafulgte,

øvede de Fredens Gjerning, skjøndt de paa Grund af deres politiske Overbeviisning oftere udsattes for Fare. Wesley havde skrevet „en rolig Adresse til de amerikanske Colonier", hvori han forsvarede den engelske Regjerings Forholdsregler, og denne vakte uagtet sin besindige Tone stor Uvillie mod ham og Methodismen i Amerika. Men desuagtet talte Samfundet 1777 allerede 7000 Medlemmer og 40 Prædikere. Aaret før havde Dr. theol. Coke, en anseet Gejstlig i den engelske Kirke, frasagt sig sit Præstekald i South-Petherton og var traadt over til Methodisterne, og i ham fik Wesley en begavet, kraftfuld og yderst nidkjær Medarbejder; han skjænkede Samfundet sin Formue og stod gjennem en Række af Aar i Spidsen for Missionerne, der nu ogsaa med stor Virkning udstraktes til Negrene i Vestindien.

Ved den nordamerikanske Fribedskrigs Ophør indtraadte Methodistsamfundet i Fristaterne i en ejendommelig Stilling. Dets Prædikere vare ikke ordinerede og havde ingen Ret til at forvalte Sacramenterne; men der fandtes ingen Bisskopper i hiint Land, der kunde give dem den Ret, som Menighederne stærkt følte Savnet af. Erkebispen af Canterbury, af hvem to Amerikanere havde begjæret at ordineres, havde erklæret, at de da først maatte aflægge Hyldingseden,

hvad der var dem umuligt. Da der altsaa heller ikke var nogen biskoppelig Ordination at vente for Methodisterne, begjærede disse, at Wesley skulde selv foretage en saadan. Han havde alt mange Aar tidligere ved Granskning i det nye Testament overbeviist sig om, at i den ældste christelige Menighed Biskopper og Presbytere (Ældste) havde samme Rang og udgjorde een og samme Classe, og at der altsaa ogsaa tilkom dem begge Ret til at ordinere Andre. Men for ikke at krænke den bestaaende Orden i sit Lands Kirke havde han ikke villet gjøre nogen Brug af den Ret, der saaledes ogsaa tilkom ham som Presbyter. Naar Talen var om Amerika, faldt dette Hensyn bort; thi han gjorde ikke der noget Indgreb i Andres Ret. Derfor besluttede han sig til under Bøn og Haandspaalæggelse at indvie Dr. Coke og Asbury til Superintendenter over alle Methodister i Amerika og Whatcoat og Wasey til Presbytere.

At dette Skridt mere end noget andet tidligere maatte forekomme Statskirkens Gejstlighed ulovligt, var at forvente; men ogsaa Carl Wesley, hvis inderligste Ønske det var at forebygge et aabent Brud med Kirken, misbilligede det og vexlede flere Breve derom med sin Broder, hvori uagtet de modsatte Anskuelser den inderligste

og trofasteste Kjærlighed aander. Johan veg imidlertid ikke tilbage; han ordinerede mod Slutningen af sit Liv ogsaa Præster for Menighederne i Skotland, hvilke han dog forbød at forvalte Sacramenterne i England, for ej at afstedkomme Uorden. Da 1778 Methodisternes nye Hovedcapel i City Road i London var bleven aabnet, ordinerede han ogsaa 2 Præster (Curates) til at foretage alle hellige Handlinger der, imedens han var paa Rejser. Allerede tidligere vare til Anstød for Mange nogle Methodistprædikere blevne ordinerede af en græsk Biskop fra Arcadien, Erasmus, som for nogen Tid opholdt sig i London, og hvem Wesley havde anmodet derom.

„Dersom Gud giver mig Helbred", havde Wesley sagt i sin Mandomsalder, „da vil jeg tilbringe hele mit Liv indtil det sidste Øjeblik i ivrig Virksomhed"; og han holdt Ord. I Aaret 1753 truedes han nogen Tid af Svindsot, og under sin Sygdom skrev han sin egen Gravskrift for at forebygge enhver smigrende Lovtale*).

---

*) Den lød saaledes: „Her hviler Liget af Johan Wesley: „en Brand, reddet ud af Ilden", der døde af Tæring i sit 51de Aar, uden at efterlade sig, naar hans Gjæld var betalt, 10 Pund St., bedende: „Gud være mig unyttige Tjener naadig". — Et Brev fra Whitefield til Wesley under denne3

Da han var 69 Aar gammel, begyndte han først at ombytte sin Ridehest med en Vogn paa sine Rejser. I Irland faldt han (1775) i en heftig Feber, forbi han efter gammel Sædvane havde sovet i Sommervarmen paa den blotte Jord i en Have; men han kom sig. Ved Indtrædelsen i sit 80de Aar takker han i sin Dagbog Gud for, at han ikke følte sig svagere end i sin Manddomsalder. Han gjorde en Rejse til Holland, og hans Dagbog vidner om det friske aandelige Liv og den overordentlige Virkekraft, som han i denne høje Alder bevarede, idet han allevegne prædikede i de engelske Kirker og i Familiekredse. Det Ønske, der bestandigt laae ham paa Hjerte, at see sin Gjerning fortsat og dens Frugter sikkrede efter hans Bortgang, foranledigede ham til efter sin Tilbagekomst fra denne Rejse 1784 at forfatte et Declarations-Document, der nedskreves i det kongelige Cancelli, og hvori Conferentsens Indretning og Myndighed blev bestemt. 100 navngivne Prædikere blandt de 191, som da virkede i Samfundet, bleve op-

---

Sygdom lægger paa en smuk og rørende Maade den Kjærlighed for Dagen, som Whitefield nærede for ham.

tagne som Medlemmer i Conferentsen, der aarlig skulde samles og under Ledning af en af Forsamlingen udvalgt Præsident behandle alle Samfundets Anliggender i samme Aand og paa samme Viis, som hidtil var skeet. Det vakte i Begyndelsen Misfornøjelse, at ikke alle Prædikere vare optagne som Medlemmer i Conferentsen, men denne ophørte, efterat Wesley havde udviklet sine Grunde for denne Anordning. Wesley foretog derpaa en ny Reise (1786) til Holland og det følgende Aar en Rundreise i England og Irland for at undersøge Menighedernes Tilstand og bestyrke dem i Troen. Vi see af hans Dagbog, at han endnu bestandig prædikede i det Frie, og at han var istand til at gjøre et Ridt af mere end 6 (engelske) Miil. Dagbogen vidner tillige om, at han endnu havde det samme skarpe, iagttagende Blik som tidligere for de mangfoldigste Gjenstande, den samme Glæde ved Naturen, Menneskelivet og literære Frembringelser, hvorom han yttrer sig fra Dag til Dag.

Den fromme Olding med det udmærket skjønne Aasyn, den aabne Pande, Ørnenæsen, de livlige, gjennemtrængende Øjne, den friske Ansigtsfarve og det lange, sølvhvide Haar var overalt en Gjenstand for ærefrygtsfuld Beun-

dring og Højagtelse, og han anstiller selv Betragtninger over, hvorledes han 40 Aar tidligere var bleven spottet og forhaanet paa de samme Steder, hvor nu Høje og Lave forsamlede sig om ham af Kjærlighed og saae studsende efter ham, „som om det var Kongen, der gik forbi". Først i det 85de Aar begynder han at bemærke, at han ikke gaaer eller løber saa hurtigt som tidligere, at hans venstre Øje er noget svagt, hans Hukommelse for det nærmest Liggende ringere end for det længst Forbigangne; men han har den samme Lethed ved at skrive sine Prædikener som før. Han spørger sig selv, hvad han maa tilskrive, at han er som han er, og efterat have først nævnet Guds Naade, Andres Forbøn og sin Sjælefred, finder han Grunden deri, at han i mere end 50 Aar bestandig er staaet op Kl. 4 og har prædiket Kl. 5 om Morgenen, i Gjennemsnit har rejst hvert Aar henved 5000 (engelske) Miil, og har formaaet at sove til enhver Tid, naar han følte Trang dertil, medens han næsten aldrig tilbragte nogen Nat søvnløs.

Carl Wesley havde den største Deel af sit Liv at kjæmpe med en svagelig og sygelig Legemsbeskaffenhed; men han opnaaede dog en Alder af 80 Aar. Hans Ægteskab var meget lykkeligt. Af hans fem Børn havde de to Sønner store

Gaver for Musik, men den ene af dem gik til stor Kummer for Forældrene over til den katholske Kirke. Johan trøstede sin Broder dermed, at Sønnen dog vel ikke havde skiftet Religion, det vil sige sin Greb med Gud i Erkjendelse af ham og Kjærlighed til ham og sit inderlige Samfund med Gud Fader og Søn formedelst den Hellig-aand, og havde han endnu denne Religion, da kunde han heller ikke gaae tilgrunde, uagtet han havde paalagt sig selv meget hæmmende Lænker ved den overtroiske Cultus og de ubibelske Meninger, han nu hyldede. Dette frie og rolige Blik for det væsenligste og vigtigste i Christendommen lagde Wesley ogsaa for Dagen ved andre Lejligheder, og han udtalte sig uden Bigotteri med en priselig Mildhed og Tolerance om Andres afvigende Troesbekjendelse. „Vi kunne døe, siger han etsteds, uden at have kjendt mangen en Sandhed og kunne dog komme i Abrahams Skjød. Men døe vi uden Kjærlighed, hvad gavner os da al Kundskab? Ikke mere, end den gavner Djævlen og hans Tjenere. Jeg er kjed og træt, siger han endvidere, af dette Bilderede af Meninger; min Sjæl væmmes ved denne Næring af lutter Skum. Giv mig ægte, væsenlig Religion; giv mig et Menneske, fuldt af mild, ydmyg Kjærlighed til Gud og sin Næste,

fuldt af Barmhjertighed og frejdig Tro, uden Partiskhed og uden Hykleri; et Menneske, der viser sit Sindelag i Troens Gjerning, i Kjærlighedens Stræben, i Haabets Taalmod. Med en saadan Christen vil min Sjæl være, hvo han end er, og hvilke Meninger han end har"*). Derfor udgav han ogsaa til Opbyggelse for sine Menigheder Levnetsbeskrivelser af flere Katholiker og af en Socinianer, hvis fromme Liv, uagtet Mandens falske Forestillinger om Treenigheden, fyldte ham med Forbauselse.

Carl Wesley døde 29de Marts 1788. Faa Dage før sin Død bad han sin Hustru at nedskrive nogle Verslinier, i hvilke han udtalte sin christelige Fortrøstning. Han blev begraven paa Marybone Kirkegaard; otte Gejstlige af den

---

*) Han sagde, da Talen i een af Conferentserne var derom, at der ikke krævedes en til visse, bestemte dogmatiske Meninger og Formler bunden Troesbekjendelse for at optages i Samfundet: „Jeg har lige saa liden Ret til at udelukke Nogen paa Grund af hans Meninger, som af den Grund, at han maaskee bærer Parykk, og jeg mit eget Haar. Men hvis han tager Parykken af og ryster den saaledes, at Pudderet flyver mig i Øinene, ja da har jeg al Ret til at befrie mig saasnart som muligt for ham".

anglikanske Kirke bare Fligene af Ligklædet over hans Kiste.

Johan Wesley følte nu ogsaa, at hans Endeligt nærmede sig. Irland besøgte han atter i sit 87de Aar og gjennemrejste derefter det vestlige England. Indtil Slutningen af Aaret 1790 fortsatte han sin Dagbog, skjønbt det kostede ham stor Anstrængelse paa Grund af hans meget svage Syn, og han vedblev at prædike baade i London og i Omegnen. Den 18de Febr. 1791 prædikede han i Chelsea over Ordene (1 Sam. 21, 8): „Det har stor Hast med Kongens Ærende"; men han havde stærk Feber og maatte flere Gange standse i Talen. Endnu een Gang betraadte han Talerstolen, i Leatherhead, den 23de Februar; men da var hans Kraft udtømt. Feberen tog til, og han maatte gaae tilsengs. I alle lyse Øjeblikke talte han Troens frejdige Ord og gjentog oftere: „Jeg er den største af alle Syndere; dog Jesus døde for mig". Dagen før sin Død istemmede han flere Gange med høj Røst længere Psalmer, og da tilsidst Stemmen svigtede ham, sagde han: „Nu have vi gjort Alt". Senere opfordrede han sine Venner til at bede og prise Gud, og rakte de Omstaaende Haanden, idet han sagde: „Lev vel, Lev vel"! Han vilde tale videre; men

formaaede det ikke i nogen Tid; men da han havde samlet sine Kræfter, udbrød han, idet han opløftede sine Arme: „Det Bedste af Alt er, at Gud er med os". Og derpaa bad han: „Velsign, o Herre! Kirken og Kongen og skjænk os Sandhed og Fred ved Jesum Christum i al Evighed". Af og til hørtes endnu fra hans Læber Ord af Davids Psalmer; den anden Marts 1791 om Morgenen Kl. 10 drog han sit sidste Suk.

Han havde i sit Testament sagt: „Jeg giver 6 Pund til 6 Fattige, der skulle bære mit Lig til Graven; thi jeg ønsker udtrykkelig, at der ikke bruges nogen Ligvogn; jeg ønsker ingen Pomp eller Pragt, men kun deres Taarer, der elskede mig og som ville følge mig til Abrahams Skjød". Derfor blev hans Lig begravet tidlig om Morgenen den 9de Marts, efterat det dog havde været stillet tilskue Dagen forud i Kapellet i City-Road, under en Tilstrømning af Mangfoldige, der eengang endnu vilde see det ærværdige Ansigt, hvorover Døden havde bredet et mildt Smiil. Da Richardson, som holdt Ligtalen over ham, i sit Hjertes overstrømmende Følelse kaldte ham Fader, hørtes lydelig Graad overalt i Forsamlingen.

„Jeg saae, siger Digteren Cowper, den gamle Kriger paa de Christnes Kampplads, ham, hvem intet Sværd var for tungt: alvorlig, dog ikke mørk, lærd uden Stolthed, bestemt, men ikke formel, blid, dog med et driftigt Blik; en Mand, saa rigt begavet, at han kunde udstyre mangt et Dusin moderne Egoister; hvem det lette, lynsnare Vid ej fattedes, hvor det gjordes fornødent, men hvis høieste, saligste Glæde og hvis skjønneste Roes var Evangeliet. Ikke vilde han glimre og ikke hovmode sig, kun tro tjene Den, som ganske opfyldte ham". Vi ville endnu dvæle ved enkelte Træk i Wesleys Charakteer, der tjene til at fuldstændiggjøre Billedet af denne mægtige christelige Personlighed.

„Jeg frygter ikke, siger Wesley*), for at aabenbare oprigtige og fornuftige Mennesker mit Hjertes inderste Tanker. Jeg har tænkt, at jeg er en Skabning, hvis Jordeliv varer en Dag, og som gaaer gjennem Livet ligesom Pilen gjennem Luften. Jeg er en Aand, der kommer fra Gud og gaaer tilbage til Gud, svævende over den dybe Afgrund, til jeg efter faa Øieblikke synker ned i en uforanderlig Evighed. Jeg

*) I Fortalen til sine 1746 udgivne Prædikener.

forlanger blot at vide Eet, det er Veien til Himmelen, og hvorledes jeg kan lande ved det himmelske Kanaans Kyst. Gud selv har nedladt sig til at vise mig Veien; til dette Øiemed kom han ned fra Himmelen. Han har nedskrevet det i en Bog, o, giv mig den Bog, for enhver Priis giv mig hiin Guds Bog. Jeg har den; deri er Viisdom nok for mig. Lad mig være homo unius libri (Mand af een eneste Bog). Her er jeg da, fjern fra Menneskenes urolige Digten og Tragten. Jeg sætter mig ned ene; kun Gud er tilstede; i hans Nærværelse aabner jeg og læser hiin Bog i det Øiemed at finde Veien til Himmelen. Opstiger der Tvivl med Hensyn til det, jeg læser, synes Meget mig dunkelt eller forvirret, da opløfter jeg mit Hjerte til Lysets Fader — o Herre, er det ikke Dit Ord; hvis Nogen fattes Viisdom, han bede Gud, og Du, Herre, giver rigelig og forholder ikke; Du har sagt: Dersom Nogen vil gjøre Din Villie, skal han erfare, at Din Lære er fra Gud. Jeg er villig dertil, lad mig vide Din Villie. Jeg forsker da og betragter Parallelstederne i Biblen, i det jeg sammenligner Aandeligt med Aandeligt. Jeg overtænker med al den Opmærksomhed og al den Alvor, som min Forstand formaaer; ifald da endnu en Tvivl bliver

tilbage, saa spørger jeg dem tilraads, der ere forfarne i guddommelige Ting, og raadfører mig med de Skrifter, gjennem hvilke de, som ere døde, endnu tale. Og hvad jeg selv har lært, det lærer jeg Andre".

Om sin Stiil yttrer han*): „Jeg kunde endnu skrive saa blomstrende og rhetorisk som den berømte Dr. B., men jeg vover det ikke, forbi jeg søger alene den Ære, der kommer fra Gud; hvad gjælder Menneskers Roes mig, som allerede staaer med den ene Fod i Graven. — Jeg kan ingen Smag finde i den franske Talekunst; Jeg foragter den af Hjertet. Dersom Nogen taler i Guds Navn, han tale som Guds Ord, og hvis han fortriinsviis vilde efterligne noget i Biblen, da forsøge han det med Johannis første Brev. Det er den herligste Stiil for enhver Evangeliets Forkynder".

Wesleys Skarpsindighed, sunde Omdømme, mangesidige Lærdom, klare, naturlige og kyndige Stiil fremlyser i de talrige Skrifter, som han ved en beundringsværdig Punktlighed og Sparsommelighed i Henseende til Tidens Benyttelse fik affattet uagtet sine mangfoldige andre Arbejder. Sine originale Skrifter samlede han selv

*) I Fortalen til den anden Række Prædikener 1788.

og udgav 1771 i 32 Bind 12mo, og de ere senere udkomne i 14 store Octavbind. Vi nævne blandt disse hans Prædikener, en Oversættelse af det nye Testament med Anmærkninger, hans Opfordring til fornuftige og religiøse Mennesker, to Afhandlinger om Arvesynden og om Naadevalget, Dagbøgerne, forskjellige Stridsskrifter og Smaa-Tractater. Et Udvalg af ældre engelske Opbyggelsesskrifter udgav han i 50 Bind under Titelen: a Christian Library; fra Aaret 1778 begyndte han et Tidsskrift af religiøst Indhold, kaldet det arminianske Magazin, af hvilket der, medens han levede, udkom 13 Bind. Vi have tidligere nævnt hans Skolebøger; til Menigmands Oplysning skrev han en Forklaring over det gamle Testament, Englands og den christne Kirkes Historie, ligesom ogsaa et Omrids af Naturvidenskaberne i 5 Dele, Alt i billige Udgaver. Han udgav ogsaa Milton og Young med Anmærkninger, der forklarede de sværeste og gjorde opmærksom paa de skjønneste Steder i disse herlige Forfattere.

Alt hvad der indkom ved Salget af disse Skrifter, der udgik fra et Trykkeri, Wesley havde anlagt i London, anvendte han til Bedste for Methodistsamfundet og Fattige i Almindelighed. Da han endnu kun havde 30 Pund i

aarlige Indkomster*), levede han af de 28 og skjænkede de 2 bort. Nogle Aar derefter beløbe hans Indkomster sig til 120 Pund, men han brugte ikke mere end 28 for sig selv og bortgav de 92. Saaledes vedblev han sit hele Liv igjennem, og man har gjort den Beregning, at Summen af hans uddeelte Gaver løber op til 32,000 Pund**). Som han selv levede, formanede han ogsaa Andre at leve. Methodismen, der frævede Arbejdsomhed og Sparsommelighed af sine Tilhængere, anviste derved ogsaa Vejen til Rigdom, og Wesley opkaster derfor etsteds det Spørgsmaal: „Hvilken Vej gives der til at forhindre, at vor Rigdom ikke styrter os ned i Helvede?“ „Der gives, siger han derpaa, kun en eneste. Naar de, som af al Kraft erhverve og spare, ogsaa af al Kraft give, da ville de bestandig voxe i Herrens Naade og samle sig flere og flere Skatte for Himlen“. Endnu i een af sine allersidste Prædikener formanede han sine Tilhørere til ikke at sammenhobe Rigdomme. „Sikkrer Eders Børn, siger han, saa meget, som er fornødent for at leve ved redelig Flid;

*) Som Fellow (Collegiemedlem) i Oxford nød han et livsvarigt Stipendium.

**) 1 Pund Sterling er omtrent 5 Species.

alt det Øvrige sender forud for Eder selv til en bedre Verden".

I Aaret 1776 havde Overhuset befalet, at Oppebørselsbetjentene skulde opkræve Afgift hos alle dem, der besade Sølvtøj. Wesley modtog da ogsaa fra en kongelig Embedsmand et Brev, hvori han opfordredes til at erlægge Afgift af alt sit Sølvtøj. Han svarede derpaa: „Min Herre! jeg har to Sølvtheskeer i London, og to i Bristol. Det er Alt, hvad jeg fortiden besidder af Sølvtøj, og jeg agter heller ikke at anskaffe mig mere, da saa Mange rundt om mig trænge til Brød". Ved sin Død efterlod han heller ikke andet end Vogn og Heste, Klæder og sin Bogsamling, der overgaves de saakaldte Værger, (Trustees), at sælges til Fordeel for Samfundet, imod at der betaltes en aarlig Rente til Carl Wesleys Enke som en skyldig Erstatning for Carls Psalmesamling.

I Omgang viste Wesley en elskelig Livlighed og en med Alvor blandet Munterhed. Med sin Takt og stor Høflighed forbandt han megen Lyst og Gave til at fortælle; hans mangfoldige Rejser og Livserfaringer skjænkede ham et rigt Stof, som hans gode Hukommelse satte ham istand til at benytte i sin Underholdning. Han var ikke tilbøjelig til Mistro, skjøndt hans Tro-

skyldighed ofte blev misbrugt; han var redebon til at glemme Forurettelser og i høj Grad forsonlig. Han skriver efterleds i sin Dagbog: „Det glædede mig at kunne nyde Naboeren med min forbums Modstander, Biskop Lavington, gid vi engang ogsaa maae mødes i vor himmelske Faders Rige". I sine Stridsskrifter viste han sig paa eengang som en Christen, en Lærd og en dannet Mand. „Han kunde", siger een af hans Biographer, „have taget til Motto for dem den fortræffelige Hookers Ord: „Til Eders Spotte- og Smædeord svarer jeg Intet; mod Eders Grunde stiller jeg, hvad nu følger". — Dersom han havde Lyst til Magt, da var det ikke af lav Ærgjerrighed; men han følte Kraft i sig til at herske over Aander og Hjerter ved Sandhed og Kjærlighed, og kan der gives nogen højere og ædlere Attraa? Hans christelige Iver var i hans Alderdom den samme som i hans Ungdom, men med sin Enthousiasme forbandt han den høje Besindighed, der er egen for enhver Reformator og adskiller ham fra Sværmeren.

Southey, der i mange Henseender lader Wesley vederfares fuld Ret, beskylder ham for Lettroenhed, navnlig forbi han i sine Skrifter oftere gjengav Andres Fortællinger om Syner, Besættelser og slige vidunderlige Ting, men endnu

mere, forbi han fortalte sine egne Erfaringer om Bønnens Kraft under Livets Farer og Gjenvordigheder. Men Wesley selv besvarer denne Beskyldning i de Ord: „Mange ville erklære dette for Sværmeri i højeste Grad; det være hvad det være vil, jeg anfører simple Kjendsgjerninger".

Paa Wesleys snarraadige Energi ville vi anføre et Par Exempler.

Under sit Ophold i Savannah gav han Undervisning i en Skole, Delamotte i en anden. Nogle af dennes Elever, der bare Sko og Strømper, saae ned paa deres fattige Kammerater, forbi de manglede Fodtøj, og Delamotte kunde ikke faae disse Nykker ud af dem. Wesley foreslog ham da, at de for nogen Tid skulde bytte Skole med hinanden. Dette skete, og den nye Lærer, Wesley, viste sig i Skolen uden Sko og Strømper. Dette hjalp, og snart gik nogle af de fornemme Drenge ogsaa barfodede.

I Grimsby kunde Wesley ikke faae noget Værelse til at prædike i; endelig blev der ham et tilbudt af en løsagtig Qvinde. Han kjendte hende ikke, og hun hørte ham prædike een Gang uden Bevægelse. Men samme Dags Aften prædikede han atter om Synderinden, der salvede Herrens Fødder og aftørrede dem under

Taarer med sit Hovedhaar. Denne Prædiken rystede hende saaledes, at hun aabenbarede for Wesley, hvorledes hun havde forladt sin Ægtefælle og nu levede i Utugt. „Det gjælder Dit evige Liv", sagde han til hende, „vend strax tilbage til Din Mand". Hun svarede, at han var i Newcastle, mere end hundrede Mile borte. „Derhen rejser jeg selv", vedblev Wesley, „Du kan rejse med, og min Ledsager skal tage Dig op paa sin Hest". Det var langt henne i Oktober; men hun besluttede sig til at modtage Tilbudet. Wesley, der iagttog hende, fandt en stille Bedrøvelse hos hende; hun smilede ikke paa Rejsen og klagede heller ikke over dens mange Besværligheder. Hendes Mand tilgav hende, og hun begyndte et nyt Levnet. Nogen Tid efter omkom hun under en Storm paa Havet.

Den Aabenhed og Hjertelighed, hvormed Wesley bestandig gik tilværks, frembragte ofte afgjørende Indtryk paa hans Tilhørere. Engang hørte en Fremmed ham formane en Staldkarl og fulgte ham derefter ind i Huset, med de Ord: „Jeg troer, at De er en brav Mand; jeg vilde gjerne aabenbare Dem noget om mit tidligere Liv". Og derpaa skriftede han for Wesley og modtog Raad af ham.

Da Wesley engang havde prædiket paa Kirkegaarden i Epworth, bemærkede han, at en anseet Mand, om hvem man almindeligt vidste, at han i 30 Aar ikke havde bivaanet nogen Gudstjeneste, var dybt greben og stod ubevægelig som en Støtte. Han gik hen til ham og spurgte raskt: „Herre! er De en Synder"? „Ja, noksom Synder", svarede denne med qvalt Røst, og blev staaende i sine Tanker, indtil hans Hustru og hans Tjenere, der vare bevægede til Taarer, førte ham til hans Vogn. Ti Aar efter besøgte Wesley denne Mand og fandt ham meget svagelig paa Legemet, men stærk paa Sjælen, fuld af Troens Fred.

Der var hos Wesley en Forkjærlighed for den lavere Classe, som han ikke lagde Skjul paa. „Skal jeg tilstaae Sandheden", skrev han til en Greve af sit Bekjendtskab, „da føler jeg ikke den ringeste Attraa efter at træde i Forbindelse med Folk af høj Rang, idetmindste ikke for min egen Skyld. De tiltale mig ikke, og jeg frygter, at jeg heller ikke tiltaler dem". Til en Anden skrev han: „Jeg har truffet mange fattige Folk uden Opdragelse, der i høj Grad besade Finhed i Sands og Følelse, og atter mange Rige, der næsten ikke havde nogen af Delene. Hos de fleste religiøst findede Folk af

den højere Stand er der saa sælsom en Blanding i Hjertet, at jeg i Reglen har liden Tiltro til dem. Men de Fattige elsker jeg og finder hos dem reen, ægte Gehalt uden Tilsætning af Daarskab, Kunstleri og paataget Væsen. Blandt de Rige gives der saa mange Ord, der Intet sige, saa mange Sædvaner, hvori der ingen Mening er, saa meget Prunkende og Søgt, at den Bemærkning (af Juvenal): Sund Sands er sjelden hos hine Lykkelige, fuldkommen retfærdiggjøres". Dette demokratiske Sindelag hos Wesley, denne hans Omsorg for Kulsviere, Matroser, Tiggere, Forbrydere, Hospitalslemmer, hvortil den ædle Grund var Kjærlighed til de Overseete og Forsømte i Samfundet, gav ogsaa Methodismen dens folkelige Retning, som den har bevaret indtil vore Dage.

Da Wesley døde, talte Samfundet i England 80,000 Medlemmer, og 312 Prædikere virkede deri. Da i Aaret 1839 Samfundet højtideligholdt sit hundredaarige Jubilæum, fandtes alene i England 3000 Capeller, 1019 rejsende og 4000 locale Prædikere og 296,801 Medlemmer; i Fristaterne 3106 rejsende og 5792 locale

Prædikere samt 686,549 Medlemmer.*) Af Missionærer virkede paa de forskjellige Stationer 311, og Indtægterne til Missionernes Fremme beløbe sig — for det ene Aar 1837 — til 83000 L. St. Ved Jubelfesten vedtoges det af Conferentsen at oprette et Seminarium for hundrede Prædikere, at bygge et Missionshuus i London og et eget Missionsskib for Sydhavet, og endelig at betale en Deel af den paa Samfundets Skoler og Capeller hvilende Gjæld. Man beregnede dertil en Sum af 100,000 L. St. og opfordrede Medlemmerne til at yde overordentlige Bidrag. I Aaret 1840 var Subscriptionen endnu ikke sluttet, men havde da allerede indbragt over 200,000 Pund. Disse Kjendsgjerninger tale stærkere end ethvert lovprisende Ord baade om den christelige Aand, der besjæler Samfundets Styrere, og om den Priis, som mange Tusinder sætte paa at tilhøre og at understøtte et Samfund, hvis velsignede Indflydelse de selv have erfaret.

*) Ifølge den seneste Beregning anslaaes Antallet af Methodisterne i det Hele til 10 Millioner.

Følgende Skrifter, udgivne paa **Methodisternes Forlag**, faaes i C. G. Iversens Boghandel, store Kjøbmagergade Nr. 38, ligefor Postgaarden, i Kjøbenhavn.

Vigtigheden af Bønne-Møder, for at fremme religiøs Opvækkelse.

Tom Styrbord og Jack Storbras, eller den omvendte Sømand.

Grundrids til Theologien, eller **Theologiens Hovedlærdomme.**

Helliggjørelsen eller **den christelige Fuldkommenhed.**

Grunde for at blive Methodist.

Johan Fletchers Levnetsbeskrivelse.

Om Brødrene Wesley og Methodismen. (Andet Oplag.)